

SZÖRNYŰ csapással sújtotta a sors iparművészetünket. Augusztus 3-án, hajnalban kigyuladt a milánói kiállítás olasz iparművészeti csarnoka és néhány perc múlva lángokba borult a csodaszép magyar iparművészeti csoport is. Joggal nevezték el mindenfelé a kiállítás gyöngyének; vele pusztult el iparművészetünk újabb alkotásainak színe-java.

Mélyen megrendülve fogadta e rémhírt a magyar iparművészet minden barátja. De hallatára megdöbbenek különösen azok, akik teljes pompájában láthatták csoportunkat. Akik a maguk szemével gyönyörködtek abban és megítélhetik veszteségünk nagyságát. Ők tudhatják, mit jelent nekünk ez a pusztulás, mely rövid néhány perc alatt elhamvasztotta a remekeket, melyeket bámulatos energiájú és tudású, lelkes művészemberek s száz meg száz munkáskéz éveken át alkottak.

Szomorú megadással viseljük el e súlyos veszteséget. De fájdalmas megindultság vesz erőt rajtunk, ha meggondoljuk, hogy úgyszólván csak napok kérdése volt, hogy a nemzetközi ítélőszék az elismerés és dicsőség babérágát nyújtsa át a magyar csoport megalkotóinak.

És most csak egy füstölgő, megszenesedett romhalmaz és néhány fénykép hirdeti Milánóban, hogy iparművészeti csoportunk — volt.

Am csüggednünk nem szabad. Küzdjük le fájdalmunkat és teljes erővel lássunk a munkához. Tétovázás nélkül pótolnunk kell, ami pótolható.

A Mindenható áldása kísérje e munkát!

A következő cikk július havában íródott a kiállítás helyszínén, egy hónappal a végzetes tűzvész előtt. Abban a látottak közvetlen benyomása alatt csoportunk hú, tárgyilagos képét igyekeztünk adni. E cikkben betűnyit sem változtattunk. De a holt írásnál érthetőbben szólnak a képek, amelyekről — bár halavány és tökéletlen hasonmásai csak a valóságnak — olvasóink némi fogalmat alkothatnak maguknak elpusztult csoportunk imponáló anyagáról és hatásáról.

AZ IPARMŰVÉSZELET A MILÁNÓI KIÁLLÍTÁSON.

IRTA: GYÖRGYI KÁLMÁN.

Milánó, július havában.

A MILÁNÓI KIÁLLÍTÁS iparművészeti csoportjai közül a magyaron kívül csak a belga és a hollandus csoportok valószínűleg meg minden ízében azt a programot, amelyet a kiállítás rendezői annak idején közzé bocsátottak. E program szerint a kiállításra „csak teljesen eredeti alkotásokat fogadnak el, tekintet nélkül arra, vajjon művészek, vagy iparosok azoknak készítői. A régi stílusok szolgái utánszájait feltétlenül visszautasítják, valamint azokat a munkákat is, amelyeknek művészeti becsük nincs”. Legkevésbé vették komolyan a kiállítási programnak e rendelkezéseit maguk az olaszok, szintúgy a franciák, akik péle-méle kiállítottak modern jellegű munkák mellett renaissance-, barokk-, empire- stb. stílus tárgyakat; ezért egységes művészeti határról e csoportokban szó sem lehet.

A magyar iparművészetnek a milánói kiállításon harmadszor nyílik alkalmá, hogy nemzetközi versenyben részt vegyen: 1900-ban Párisban a világkiállításon szerepelt először önállóan, 1902-ben a torinói iparművészeti kiállításon s most Milánóban mutatkozik be a magyar iparművészet, hogy számot adjon haladásáról s fejlettségéről. Noha az előbb említett két kiállítástól aránylag csak rövid időköz választ el bennünket, mégis kétségtelen a nagy haladás, melyet iparművészetünk a legutóbbi néhány év alatt felmutat.

A haladást nemcsak a kiállított tárgyakon szemmel láthatóan nyilvánuló finomabb izlésben, a fokozottabb művészeti és technikai tudásban látjuk, hanem magában a kiállítás elrendezésének módjában, a magyar csoportnak jeles művészeti érzékkel kiszámított egységes, harmónikus összehatásában is. Míg a többi iparművészeti csoportok javarésznél látogatása az elrendezés rendszertelen volta miatt igen fárasztó, a magyar csoportot élvezettel tekintheti meg bárki, mert nagy arányai mellett is az elrendezés könnyen áttekinthető.

Most, amidőn a milánói kiállítás magyar csoportjáról szóló száz meg száz, kivétel nél-

kül elismerő, sőt magasztaló szakszerű ismeretetés látott napvilágot, joggal állíthatjuk, hogy a magyar iparművészeti csoportnak magas színvonalra szerencsésen megoldott alaprajzi elrendezése, imponáló térhatása és eredeti, nemzeti jellege van. De hallhatjuk napról napra a magyar iparművészeti csoport jeles kvalitásainak dicséretét a helyszínen, a kiállításon megforduló szakférfiak és egyéb látogatók ajkáról; az egyik asztalon levő vendégkönyvben pedig hosszú sorát látjuk a kiállítás közvetlen hatása alatt íródott leghízelgőbb nyilatkozatoknak. Annyi bizonyos, hogy a magyar iparművészet e kiállításon minden tekintetben fényesen állja meg a helyét és nagyon megszilárdította az előző kiállításokon már megállapított jó hírnevét. De eltekintve az erkölcsi s a már szintén biztosra vehető anyagi sikertől, tisztán politikai szempontból is igen szerencsés gondolat volt, hogy Magyarország nagyobb szabású csoportokkal vegyen részt a kiállításon. Nemzeti önállóságunknak a külföld előtt való szemmel látható dokumentálását alig érhattük volna el hatásosabban, mint így, amidőn a kulturnemzetek világversenyében Ausztriától teljesen függetlenül és elszigetelve jelentünk meg. Ausztriának megvan a maga pavillonja a Piazza d'Armi-n; 2—3 kilométernyire ettől, a Parcóban levő nagy iparművészeti csarnoknak egyik előkelő helyén, külön főbejárattal látunk egy csodás szépségű csoportot „Ungheria” felirással. Itt van a mi iparművészetünk.

□

□

A Parcóban levő nagy iparművészeti csarnok északi részében elhelyezett magyar iparművészeti osztálynak alaprajzi elrendezését az itt látható rajz mutatja. Tulajdonképpen három csoportot fűztek egybe a rendezők egy összhangzó egésszé: az iparművészet, háziipar és az iparművészeti oktatás csoportjait. Maróthi Géza tervezte és rendezte az iparművészeti csoportot magában foglaló nagy előcsarnokot és üveg-

fedelű udvart, Faragó Ödön két iparművészeti termet, a háziipari, és a kereskedelemügyi miniszter főhatósága alatt álló ipari szakiskolák termét. Az utóbbival kapcsolatos iparművészeti oktatási csoportok elrendezését Nádler Róbert (orsz. rajztanárképző), Mátrai Lajos Gy. (iparművészeti iskola) és Menyhért Miklós (főv. iparrajziskola) tervezték.

E helyen jegyezzük meg, hogy a magyar csoport beosztása Fischer József budapesti fiatal építésznek tervei szerint készült. Ugyancsak ő teljesítette a kivített is Fittler Kamill, udvari tanácsos, műszaki igazgató vezetése alatt.

Tágas, nyitott oszlopcsarnokból jutunk Maróthi Géza sajátos, vájt boltüregszerű, a maga nemében igen eredeti hatású előcsarnokába. A szürke, érdes habarccsal bevont falak alját mély, kékestónusú, aranyfényű eozirolemezek s szürke síklósi márványlábazat borítják. Az előcsarnok két, kalászfüzérekkel alakított, áttört à jour díszitményekkel borított íves ajtónyílása közt levő pillér-fal előtt, márvánnyal szegélyezett nagy vízmedence van, ennek közepén ugyancsak márvány talpazaton kékes, irizáló eoziából készült, ötletesen csoportosított récék között vizsugar fakad, mely — különösen a tíkaszto nyári napokon — kellemesen hűsíti a csarnok atmoszféráját. Az oldalfalak egyikén oltárszerű csoportosításban Róth Miksának gyönyörű mozaikmunkái: egy Madonna a gyermek Jézussal, egy bájos fürtös gyermekfej s több dekoratív munka egyes elrendezésben láthatók. Szemben ezzel eozi-kandalló van, Forreider és Schillernek Maróthi terve szerint rézből mesterien domborított ellenzőjével s vasból kovacsolt tűzibakjával. A kandallón Zala Györgynek ő Felségét ábrázoló mellszobrát látjuk.

Az eozi-burkolat felett levő polcon Betlen, Damkó, Holló, Ligeti, Radnai, Telcs szoborművei, vázák, üvegtárgyak s virágcsoporthoz vannak. A fal mentén áll Ligeti Anonymusának kisebbített példánya s ugyancsak Ligeti mintája nyomán készült eozi-kútkagyló. A teremben van Thék Endrének elegáns szalonzongorája, két nagy olvasó-asztalon pedig a látogatók a Magyar Iparművészet és a Mintalapok füzetét lapozhatják.

Ennek az előcsarnoknak három nyílásán át juthatunk a magyar osztály többi termeihez; a baloldali az iparművészeti oktatási csoporthoz, a jobboldali a négy szobaberendezést és több üvegtrínát magában foglaló teremhez, a középső pedig a nagy üvegfedelű udvarhoz vezet. Itt az átjáróban Stróbl Alajosnak a Kossuth-mauzoleum számára készült, márványból faragott, remekművű párducát látjuk. A „galambos“-udvarban (így nevezik Milánóban a magyar csoport e részét, a mennyezetet alkalmazott galamb-frizéről) aranyozott, fémből készült üvegszekrényekben plakettek, üvegek, vázák, börtárgyakból, ékszerekből egy elit-kollekciót állítottak össze. A félköralakú, bolt-hajtású nyílásokon át betekintést nyerünk az udvarba nyíló hat intérieurbe. A pillérek alapzatát a szentmiklósi aranyelet motívumaiból művésziesen kiképzett, domborított rézlemezburkolat fűdi, mely felső részében virágkagylóvá alakul. A pillérek mellett levő szabadon álló, vörösrézből domborított virágtartókból borostyán folyondárok fakadnak és helyel-közzel ellepik az udvar falát. Az összes említett rézdomborító munkák, valamint Markup Bélának az udvarban elhelyezett életnagyságú szarvasa Steiner Ármín és Ferenc gyárában készült. Balfelől az intérieurok elseje Maróthinak zeneszobája, amelyben Telcs Edének Beethoven-büszttjét látjuk; a szoba falát ugyancsak Telcs Edének a zenepalota számára készített amorett-frizei díszítik. Az iparoktatási csoportba vezető átjárón túl Körösfői (Kriesch) Aladár terve nyomán Mócsay József asztalosmester műhelyében készült kultuszminiszteri dolgozó-szoba van.

Egységes, nyugodt harmónia jellemzi e szobaberendezést, melynek nemcsak hatalmas arányú bútorai, hanem minden tartozéka, ú. m. szőnyegek, falikárpit, kandalló, óra, írókésztet, csillár tervezőjének eredeti, minden ízében magyaros művészetéről adnak tanúságot. Különösen figyelemre méltó a hatalmas csillár (készítője Imregh Pál).

E szoba mellett levő bolthajtású nyíláson át a magyar csoportnak kétségkívül egyik legötletesebb s művésziesb két intérieurjéhez jutunk: az egyik Nagy Sándor és Medgyaszay István közös terve nyomán készült művész-otthon,

a másik Körösfői (Kriesch) Aladárnak nyaraló-ebédlője. Nagy Sándor és Medgyaszay István szobájukat gerendavázos csarnokba helyezik, amelynek egyik oldalán lépcső vezet az emeleti helyiségekhez.

A „művész-otthon“ sajátlag három részből áll: a széles hármás ablaktól balra eső rész az asszony munkahelyét mutatja, a jobbra eső a férfié, a tágas előcsarnok egyik fülkéjében pedig a gyermek játszóhelye van. A berendezés minden részlete egészen egyéni, önálló felfogást mutat; a tervező teljesen szakított a sablonos formákkal, varró- és íróasztala, a zsámolyos szék, pamlaga, szekrénye mind a maga nemükben új meg új szerkezetű megoldást mutatnak. Az eredetiség azonban nincsen a használhatóságnak rovására: a művészek finom érzékkel össze tudták egyeztetni a művészi hatást a célszerűség követelményeivel.

A művész-otthon most leírt nappalijának mintegy kiegészítő részének tekinthető Körösfői Aladárnak szürkére pácolt tölgyfából készült s oxidált vasalásokkal díszített ebédlője. Figyelemre méltók ebben Belmonte Leónak bőrmunkái. A nagy udvar másik oldalán Vigand Edének magyaros kertí ebédlőjét és kissé Biedermayer-izú, kiválóan elegáns hatású leányszobáját (készítette Mócsay) látjuk; mindkét szobát a jeles tervező a nála megszokott finomsággal részletezte.

Vigand két szobája között van az épülő új kultuszminiszteri palota számára készült nagyarányú miniszteri fogadó-terem, melyet Horti Pál tervezett. Horti teljesen mellőzi a faragványos díszet, a bútorok sima felületét gazdag intarzia díszel élénkíti, a bútorok mahagoni fájának tüzes, telített vörös tónusa jól illik a huzatuk és a függönyük tengerzöld szövetéhez. Lilás színű mozaikból készült kandallójához (Róth Miksa műve) Forreider készített pompás ellenzöt. A kandallón levő eredeti alakú órát és gyertyatartókat, valamint az ezüstözött nagy üveg csillárt Kiessling Rudolf készítette. A bútorokat a Thék-gyár, az intarziás falburkolatot Vukovics és Kaufmann asztalosmesterek készítették.

Visszatérve a magyar csoport előcsarnokába, a jobbra levő teremben szimmetrikus el-

rendezésben négy szobaberendezés van és pedig Faragó Ödön terve nyomán Steinbach Gábertól készült úri szoba, Barta Sándor szalonja, a békéscsabai bútorgyár r.-t.-nak Menyhért Miklós által tervezett ebédlője s végül a Thék-gyár úri dolgozószobája.

Emellett a terem mellett levő helyiségben a közepén impozáns csoportját látjuk a Zsolnay-gyár gyönyörű díszedényeinek, úgyszintén a tóvárosi Fischer Emíl angyalföldi gyárában készült, a magyar népeletből vett képekkel díszített majolikáknak és porcellánoknak. Innen a grafikus csoportot magába foglaló tágas, világos folyosóra jutunk, ahol az országos képtár, a fővárosi házinyomda, az Athenaeum, a Pesti könyvnyomda rt. stb. kollekcioit látjuk, valamint egyes kiváló művészeinknek grafikus munkáit. Ezek között különösen Rauscher Lajos műegyetemi tanárnak finom hangulatú, új eljárással készült aquatintái és Morelli Gusztáv igazgatónak fametszetei tűnnek ki. Folytatva sétánkat az előbb említett teremből, Símay Lajosnak elegáns ebédlője és Kántor Tamásnak úri szobaberendezése mellett elhaladva, a háziipar és gyermekjátékok szingazdag csoportjához jutunk, melyet Faragó, rendeltetésének megfelelően, bazárszerűen képezett ki. Rendkívül üde, kedves benyomást kelt ez a terem, a benne igen ügyesen csoportosított színes hímzések, varrottasok, parasztmajolikák, szőnyegek, gyermekjátékok stb. változatos csoportjaival.

Nagyon emeli e teremnek hatását a székelly kapu motívumai felhasználásával megoldott kapuzat, amelyet Nagy Sándor szingazdag fríze díszít. Ezen a kapun át öblös bolthajtásozaton — melyben Ríppí Rónai Józsefnek rendkívül érdekes falí szőnyege és hímzett ellenzöi nyertek elhelyezést — visszaérkezünk Maróthinak nagy (előbb már részletesen ismertetett) „galambos-udvarába“. E mögött levő széles folyosón Kiessling R. és fia cég nagyarányú csillárkollekcioja, Lakos Lajos és Révai Oszkár tűzhelyei és fűtőkészülékei láthatók; a falakat itt is különböző háziiparcikkek borítják. Ezután következik a magyar osztály harmadik nagy csoportja: az iparművészeti oktatási csoport, mely a maga nemében egyedüli az egész kiállításon.

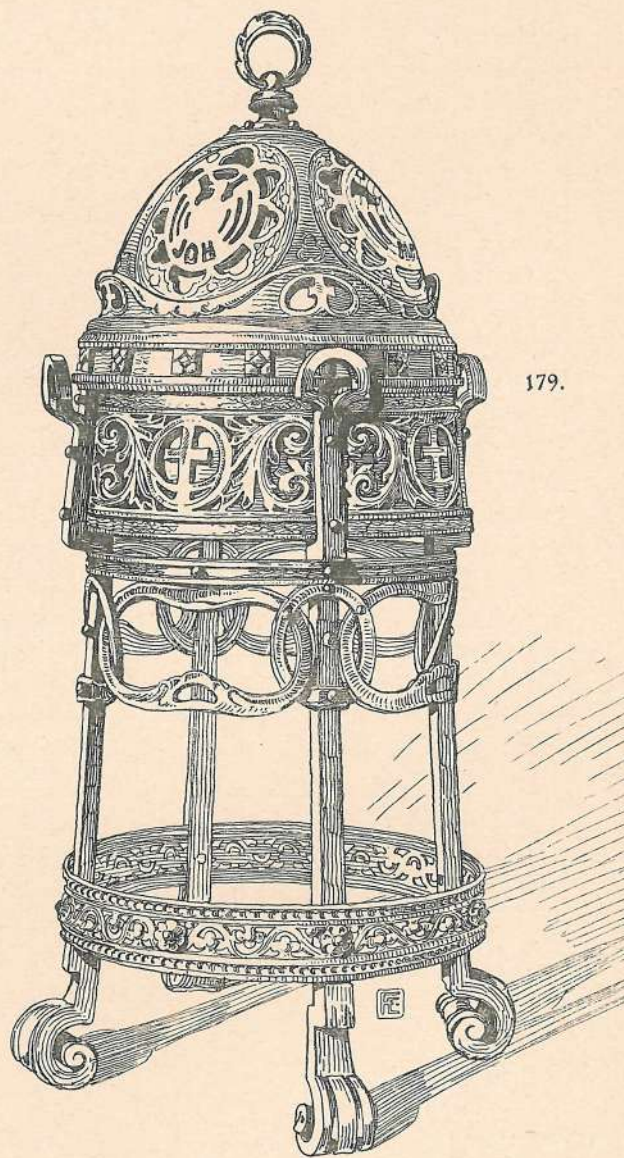
Az olaszok csak utólag, az 1905. év végén kiadott módosított programmban vették föl az iparművészeti oktatást is. Lehet, hogy ez a körülmény volt okozója annak, hogy a többi csoportokban az iparművészeti oktatást fel-tüntető rajzokat, munkákat hiába keresünk. Maguknak az olaszoknak óriási terjedelmű iparművészeti csoportjában csak egy jelenték-telen, 3—4 négyzetméterre terjedő rajzsorozata mutatja egyik vidéki iparművészeti isko-lájának a Scuola Applicata „Cantu“-nak nem éppen kifogástalan munkásságát; úgy-szintén a belgáknál is csak két ipariskolának kicsiny, de érdekes csoportját találjuk. A fran-ciák, hollandusok, osztrákok iparművészeti iskolái ezúttal egészen elmaradtak. Ezért a magyar iparművészeti oktatási csoport való-ságos Mekkája a kiállítást látogató iparművé-szeti tanférfiaknak, kik gyakran napokat tölte-nek ott, s jegyzeteket, vázlatokat készítenek.

Az első termet, ahova az előcsarnokból jutunk, a székesfővárosi iparrajziskola kiállít-ása foglalja el, amely a falon és az üveges szekrényekben az iparművészeti szakmákban elért eredményeket, a nagy albumokba kötött rajzsorozatokban pedig magát a tanítás menetét mutatja be. Üvegfestészeti, díszítő festészeti, bútór- és vasipari munkák, valamint a grafikai művészet körébe vágó rajzok, tervezetek, szo-borművek, az intézet agyagipari műhelyében készült edények, tálak, bársonyégetési és bőr-munkák mutatják az egészséges, gyakorlati irányt, melyet ez a jelesen vezetett iskola követ.

A második teremben az orsz. m. kir. ipar-művészeti iskolának és az orsz. rajztanárképző intézetnek csoportjai vannak. Az iparművé-szeti iskola kiállított munkáinak javarészét az iskolának ősszel rendezett jubileumi ki-állításán láttuk s megfelelően méltattuk is. Kevésbé ismert olvasóink előtt az országos rajztanárképzőnek működése, mely ha teljes-ségben nem is érvényesülhetett e kiállításon, mégis imponáló képet adott az intézeti tanítás helyes irányáról és magas színvonaláról.

Az intézet vezetősége ugyanis szemmel tartotta a kiállítás programját és ezért főleg a díszítményi rajz és az iparművészeti oktatás

bemutatására törekedett, s a tanítás többi ágai-ból (figurális, távlati, építészeti rajz, mintázás) csak egyes szemelvényeket mutatott be. Fenn-tartjuk magunknak, hogy e kiváló intézetün-ket éppen az iparművészeti tervezés tanításának szempontjából közelebb már behatóan ismer-tessük, ezért e cikk keretében csak ismételtlen kiemelhetjük a fényes sikert, melyet rendkívül gondnal rendezett, könnyen áttekinthető cso-portjával e kiállításon elért. Ebben a főérdem

179.

179. KERESZTELŐ MEDENCE
KOVÁCSOLT VASBÓL.

FÖRK ERNŐ TERVE
SZERINT KÉSZÜLT
A SZEGEDI ÁLL.
IPARI SZAKISKOLÁBAN.

Várdai Szilárd igazgatón kívül Nádler Róbert, Havranek és Dörre tanárokat illeti meg.

A következő terem, melynek egész berendezése — egy-két tárgy kivételével — Faragó Ödön tanár tervei nyomán készült, a kereskedelemügyi miniszternek főhatósága alatt álló áll. ipari szakiskolák kollektív csoportját foglalja magában. Egy nagyarányú kőkandalló foglalja el a hosszfal közepét, az üvegszekrényeket csipkék, hímzések, fém- és bőrmunkák töltik meg. Négy szobaberendezés egészíti ki ezt a csoportot, melyet az áll. szakiskolák készítettek Jankó János (Arad, úriszoba), Molnár Jenő (Győr, ebédlő), Raffay László (Szeged, fogadószoba) és Veszely Vilmos (Kolozsvár, gyermekszoba) tervei nyomán. Különösen utóbbi, szürkére pácolt jávorfa bútorzatával általános tetszést arat. A bútorzat egy részét máris megvásárolta a berni múzeum.

Ezzel vázlatos képét adtuk a magyar iparművészeti csoportnak. Elfogulatlan és a legkülönbözőbb nézőpontokból kiinduló bírálatát megtalálja az olvasó azokban a külföldi lapnyilatkozatokban, melyeket e füzetben közlünk. De e helyen ki kell emelnünk azt a tényt, hogy a sikerben nagy része van a Magyar Iparművészeti Társulat mellett, mely az anyaggyűjtés és válogatás s általában a művészi előkészítésnek munkáját végezte, az alaprajz tervezőjének: Fischer Józsefnek a gyönyörű perspektívikus hatásokért és a könnyű áttekinthetőségért és az installáció művészi tervezőinek: Faragó Ödönnek és Maróthi Gézának.

A két jeles tervező művész hitvallásában egymástól lényegesen eltér. Maróthi úgyszólván szín nélkül dolgozik, inkább a térnek és a sík felületeknek arányaival s a diszkrétén alkalmazott plasztikus díszítéseivel hat, Faragó ellenben szereti az élénk színeket s bőkezűen alkalmazza a síkdíszítményeket. Modern mindakettő, de kegyelettel tanulmányozzák a nemzeti formakincset, amelyből mindegyik a maga egyéniségéhez képest merit motívumokat. Maróthi az ősi iparművészet alkotásai inspirálják, ezeknek formáit tanulmányozza, boncolgatja s finom érzékkel alkalmazza a maga céljaira; Faragó inkább a népművészet felé vonzódik, annak díszítményeit a természetből vett újabb

elemekkel kombinálja s így alkotja meg a maga, egészen egyéni ornamentikáját.

Mindenesetre emelte a magyar csoportnak változatosságát és érdekességét, hogy benne e két eltérő egyéniségű és eltérő eszközökkel dolgozó művész együttesen fejthette ki művészetét. Dicséretükre válik, hogy közös akarrattal és megértéssel, harmonikus s emellett minden ízében eredeti művészi alkotást hoztak létre.

□

□

A külföldi csoportok közül, mint már említettem, a legérdekesebb és legértékesebb anyagot találjuk a belga pavillonnak „L'Art décoratif moderne“ csoportjában, melyet M. Fierens-Gevaert vezetése alatt álló művészi bizottság rendezett. E bizottságban oly általánosan elismert, jeles művészek, mint Sneyers, Hobé, Crespin, Horta, Khnopf, Wolfers, Lambeaux, Van der Stappen, Ciamberlani stb. működtek közre a csoport sikerén. Ha még hozzáveszünk, hogy Constantín Meunier egész sorozatát (41 darabot) küldte be újabb műveinek, fogalmat alkothatunk magunknak e csoportnak magas színvonaláról.

Magát a csoportot és alkotóinak intencióit leghívebben ismerteti az a rövid, de tartalmas előszó, melyet maga a bizottság elnöke, M. Fierens-Gevaert írt a katalogushoz. Közöljük belőle a modern iparművészeti törekvéseket is jellemző következő szép részt:

„A világos csarnokban, melyet Horta tervezett, a látogatót száz kiállítónak alkotásai fogadják, melyek tanúságot tesznek arról, hogy Belgium hazája az iparművészet leghívatottabb reformátorainak. Csoportunk meggyőzhet bárkit is arról, hogy Belgium iparművészete nem merült ki az első, úttörő küzdelmek után, hanem ellenkezőleg biztos öntudattal halad.

Itt látjuk eredményeit építészeink, iparművészeink és iparosaink vállvetett munkájának, kiket az a komoly, közös törekvés hat át, hogy egyéniségüket szabadon fejtsék ki, a maguk útján haladjanak s teljesen szakítsanak az elavult formákkal.

Ezzel egyébként lelkiismeretesen megfeleltek a milánói kiállítás programjának, mely

szerint a kiállításra nem fogadhatók be a letűnt korszakok művészi alkotásainak egyszerű másolatai. És a keret, mely e sokféle modern munkát magába foglalja, mindenben megfelel a benne felhalmozott művészi munkák jellegének.

A jelen alkalommal másodszor jelennek meg Olaszországban, hogy bemutassák újabb alkotásaikat. Az 1902. évi torinói kiállításon már nagy sikert arattak és ennek köszönhetik azt a szoros egyetértést és közösség érzetét, mely a belga iparművészeket testvéri láncba fonja s biztosítja diadalukat. Milánóba, szívükben Olaszország iránt érzett mély hálaérzettel jöttek a belga művészek, mert tudják, mennyit tanultak öseik e földön s mennyit köszön az egész világ művészete Olaszországnak. De jöttek abban a reményben is, hogy mostani szereplésükkel megszilárdítják a belga iparművészet eddigi jó hírnevét és meggyőzik törekvéseik helyes voltáról azokat a köröket is, melyek eddig nem vették komolyan őket, vagy egyszerűen tagadták létezésüket.

A résztvevők karöltve azon munkálkodtak, hogy bebizonyítsák, hogy az iparművészek feladata nem merül ki kisebb használati tárgyak kifogástalan elkészítésében, hanem igenis felöleli mindazokat a művészi és ipari alkotásokat, melyek az építészet szerves részei, sőt a grand Art, a festészet és szobrászat is szoros egységben lehet egy nagyarányú dekoratív feladattal, ha ahhoz alkalmazkodik. Ez az oka annak, hogy nemcsak alkalmazott művészetet, art appliqué-t állítottak ki, úgymint bútorokat, ékszereket, különféle szöveteket, csipkéket és kerámiát stb.-t, hanem nagyarányú műveket is, festményeket, szobrokat, melyeken a legnagyobb mesterek dolgoztak. A belga modern iparművészeti kiállítás nagy, centrális belépőjével és intérieurjeivel, melyekkel Bruxelles, Anvers, Gand, Liège, Courtrai vetélkednek egymással, ötvös-, elefántcsont-, könyvkötési stb. munkáival, szövetjeivel, iskoláival s azokkal a nagy, hatalmas művekkel, melyek a belga festőművészet ébredését hirdetik, önkénytelenül is a harmónikus egység hatását keltik a nézőben s meggyőzik arról az igazságról, hogy a művészet nem keres menhelyet az ilyen-

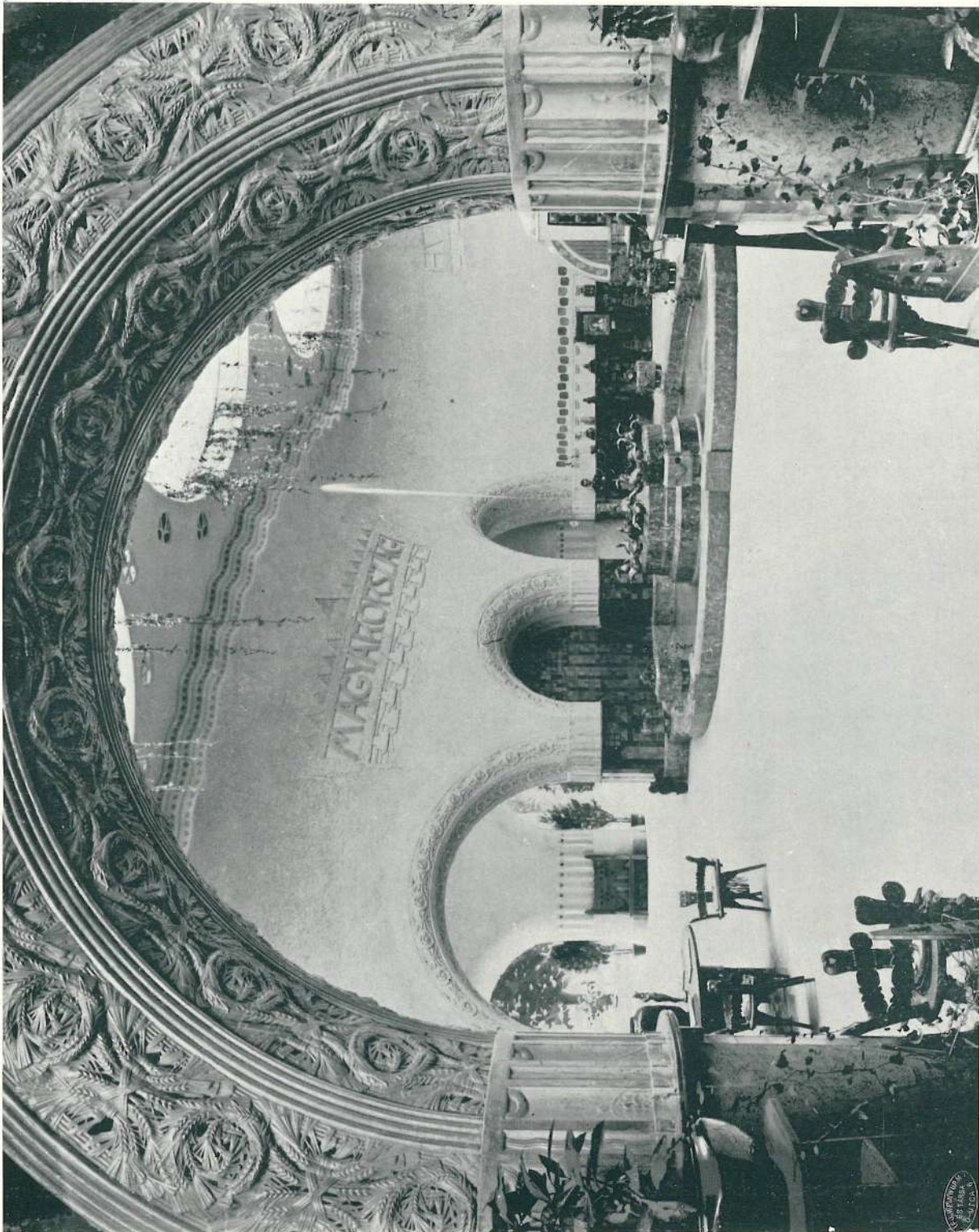
amolyan múltó, divatos formáknál, hanem a legegyszerűbb, legigénytelenebb anyagra is reá tudja lehelni a Szépség elenyészhetetlen nyomát.

Sokan vannak még, kik nem tudják eléggé mérlegelni ennek a művészeti bontakozásnak, újjászületésnek nagy fontosságát, mellyel Belgium megőrzi és megerősíti a művészet terén vezető szerepét. Durva nézetekkel találkozunk mindenütt és a művészet csemetéjének fejlődését is sokan erőszakosan meg akarják akasztani. A modern törekvések ellenesei pedig megszívelhetnék a dicső Lionardo tanácsát, ki már évszázadokkal ezelőtt azt írta, hogy „Soha se utánozzátok senki munkáját e világon, mert így csak unokái, nem pedig fiai lesztek a természetnek.

Ezeket nem azoknak mondom, kik a művészet révén meg akarnak gazdagodni, hanem azoknak szólok, kik küzdenek magáért a művészetért, a dicsőségért és a becsületért.“

Ily ideális törekvésektől eltelve, az új nemzedék máris sokkal magasabb régiókat ért el, anélkül hogy lelkesedése vagy sikerei megreszegtették volna. E sikerek máris azzal a biztos reménnyel kecsegtetnek, hogy egy közel jövőben bekövetkezendő dicsőséges művészeti korszaknak vetették meg alapját. Ha majd törekvéseink mind megvalósulnak, akkor nem csupán a múzeumokban, a gazdagok palotáiban találunk majd művészi dolgokat, hanem — mint Ruskin óhajtja — mindenütt és mindenkinél. És amidőn majd elűztük körünkből a hivatástalan plagizátorokat, a tehetetlen epigonokat és az összes „complices de la laideur“-öket, akkor az egész tömeg az új stílus felé fog majd fordulni. Ennek a jóslatnak megvalósítását azonban nem néhány soros előszóval vagy előadásokkal érhetjük el, hanem tettekkel. Ezek beszélnek a legékebben.“

És beszélnek is. A milánói belga iparművészeti csoport mindenestre „komoly tett“, mely határkövet jelent a modern művészet fejlődésében. Magának az elrendezésnek művészi volta, a legjelentéktelenebbnek látszó részletig gondosan megoldott intérieurök, a hatalmas arányú falifestmények, a bronz- és márványszobroknak impozáns csoportja, az

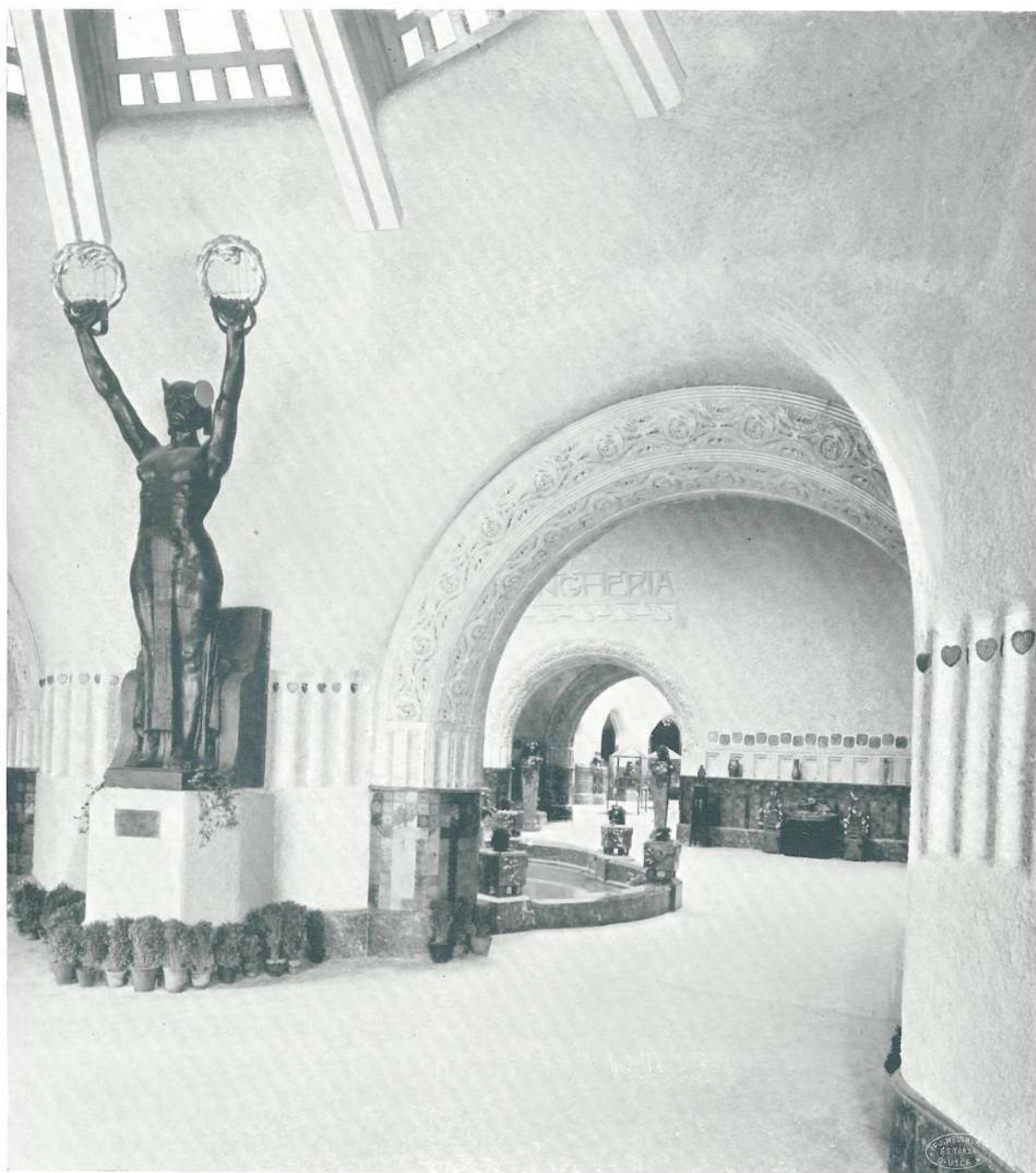
TERVEZTE MARÓTI GÉZA.

MILÁNÓI KIÁLLÍTÁS.

179. RÉSZLET A HALLBÓL A DÍSKÚTTAL.

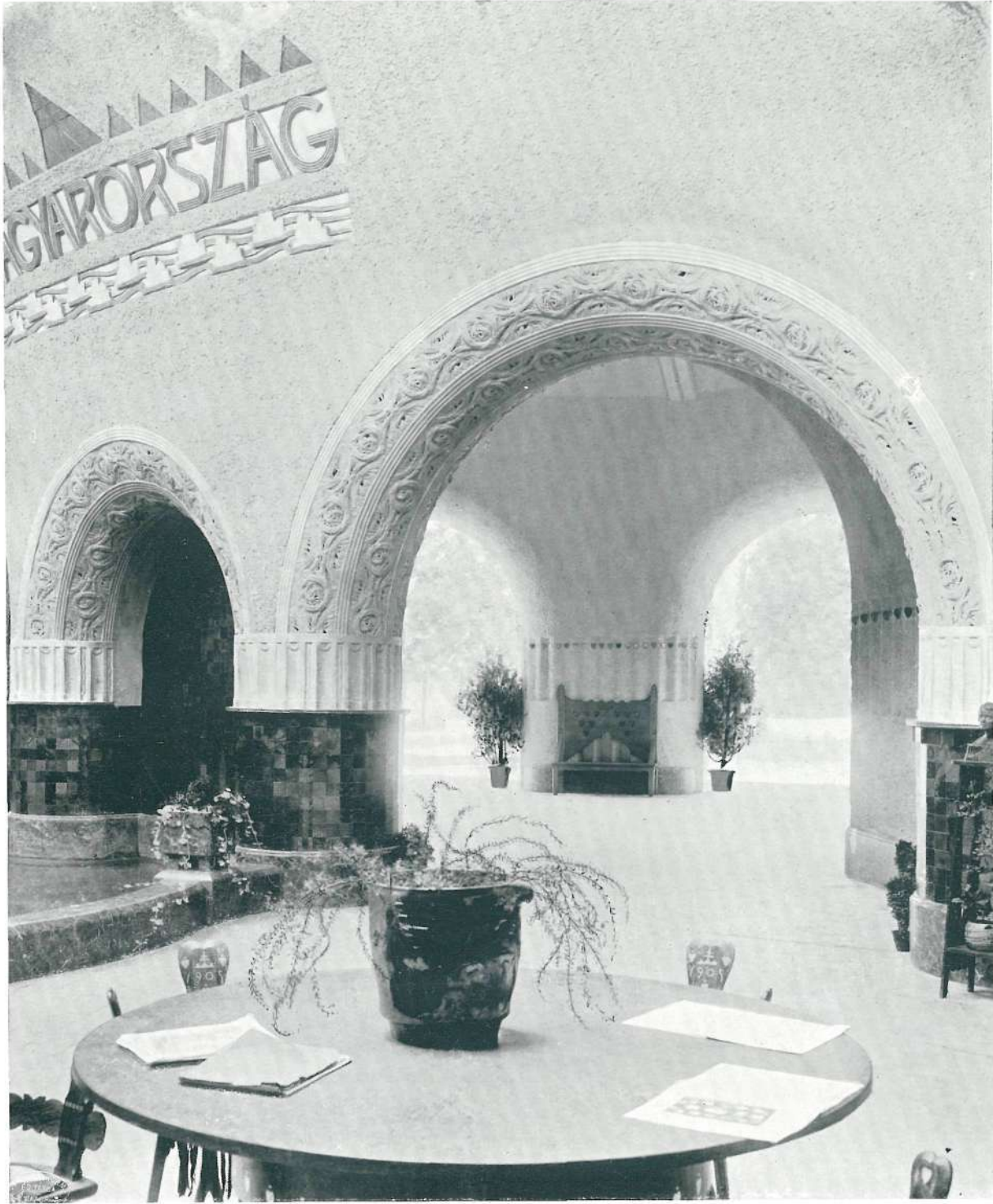
180.

180. A MAGYAR CSOPORT ELŐCSARNOKA
A GÉNIUSZ SZOBORRAL.

MARÓTI GÉZA MÚVE.

MILÁNÓI KIÁLLÍTÁS.

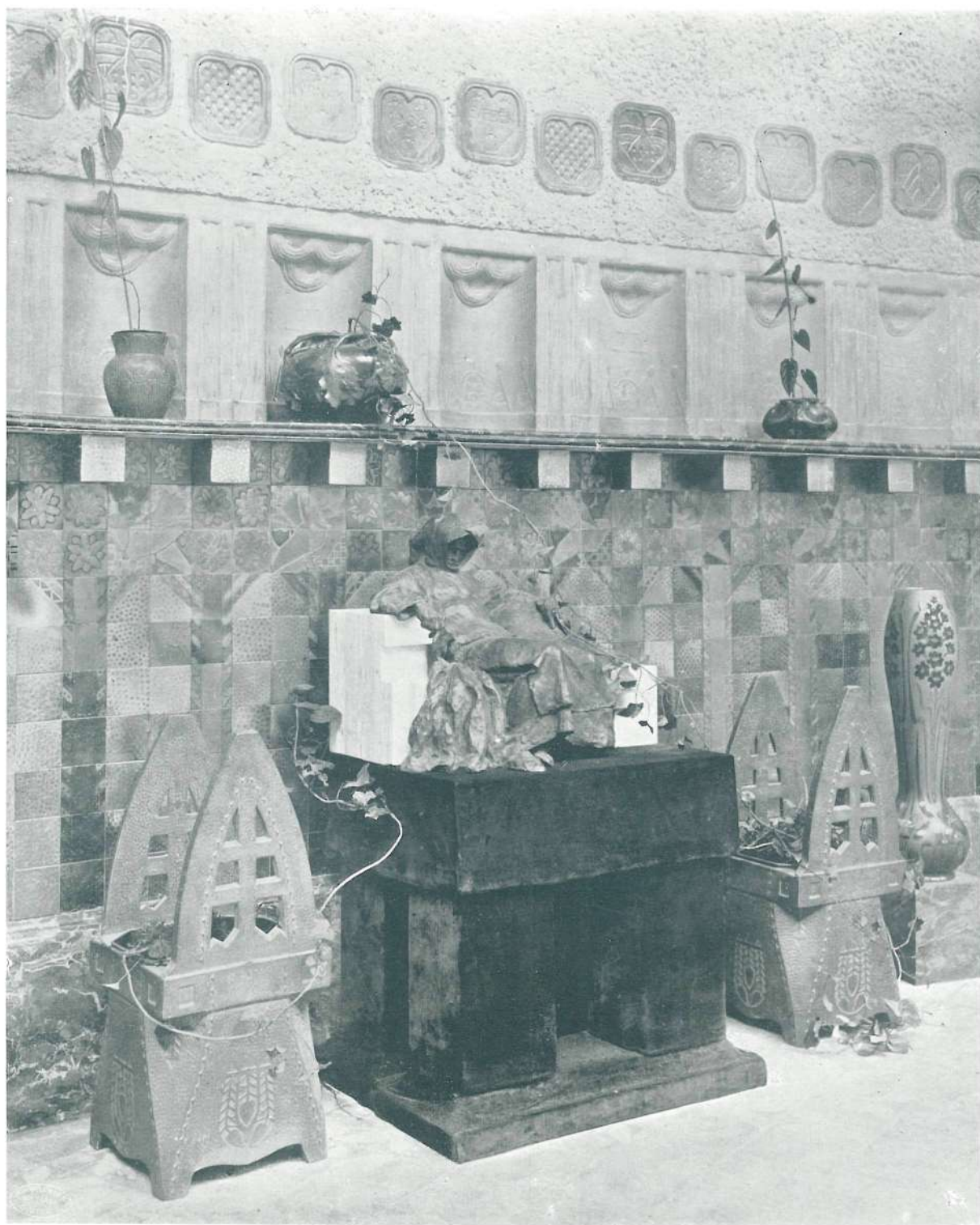
181. RÉSZLET A MAGYAR CSOPORT HALLJÁBÓL.
HÁTTÉRBE A BEJÁRÓKKAL.

TERVEZTE
MARÓTI GÉZA.

MILÁNÓI KIÁLLÍTÁS.

182.

182. RÉSZLET
A MAGYAR CSOPORT HALLJÁBÓL.

A KÖZÉPEN LIGETI MIKLÓS
ANONYMUS-SZOBRA VAN.

MILÁNÓI KIÁLLÍTÁS.

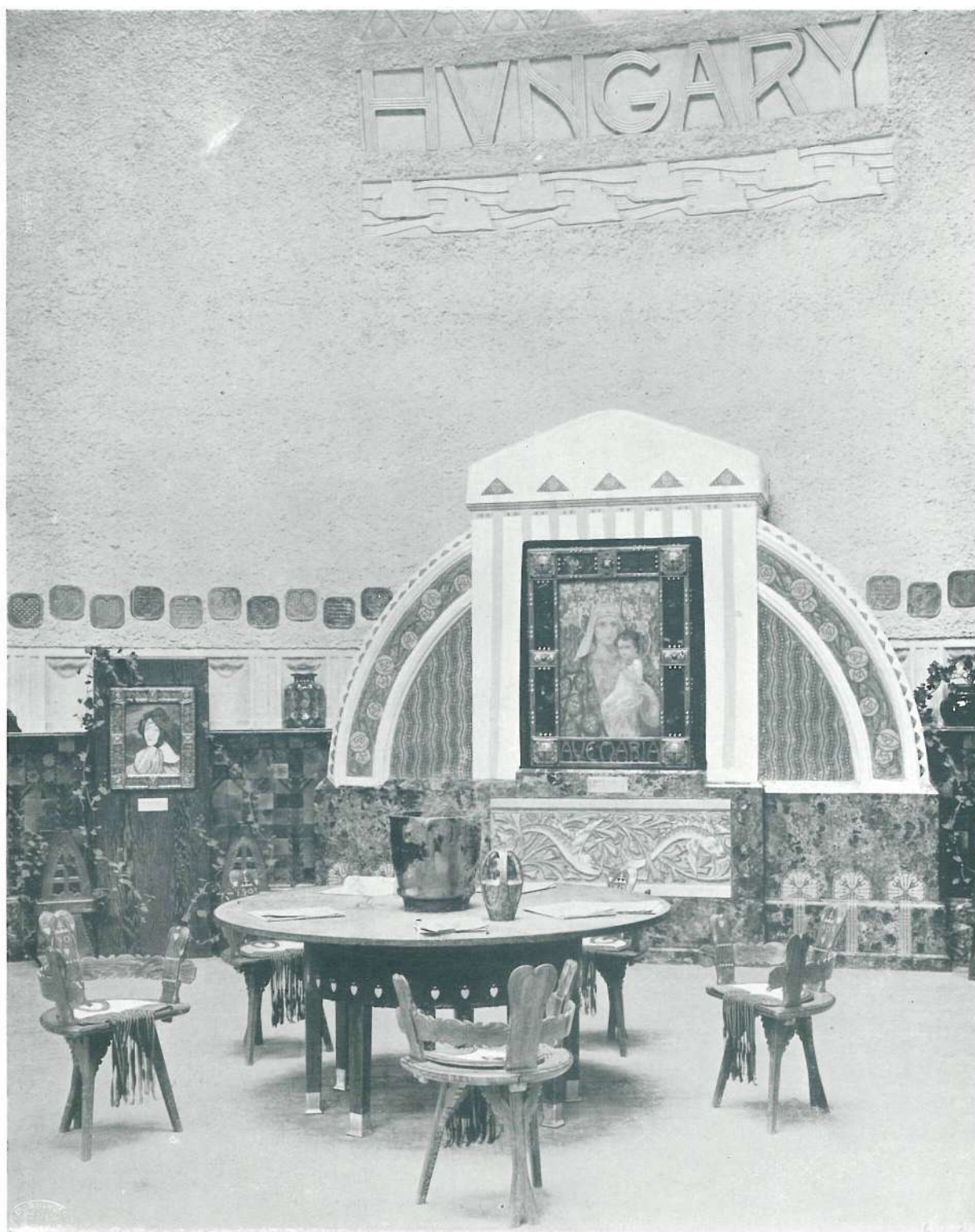

183. RÉSZLET
A MAGYAR CSOPORT HALLJÁBÓL.

A KÖZÉPEN ÁLLÓ MÁRVÁNY MELLSZOBOR
TELCS EDE MŰVE.

MILÁNÓI KIÁLLÍTÁS.

184. RÉSZLET A MAGYAR IPARMŰVÉSZETI CSOPORT HALLJÁBÓL.
A HÁTTERBEN RÓTH MIKSA MOZAIK MUNKÁI VANNAK.

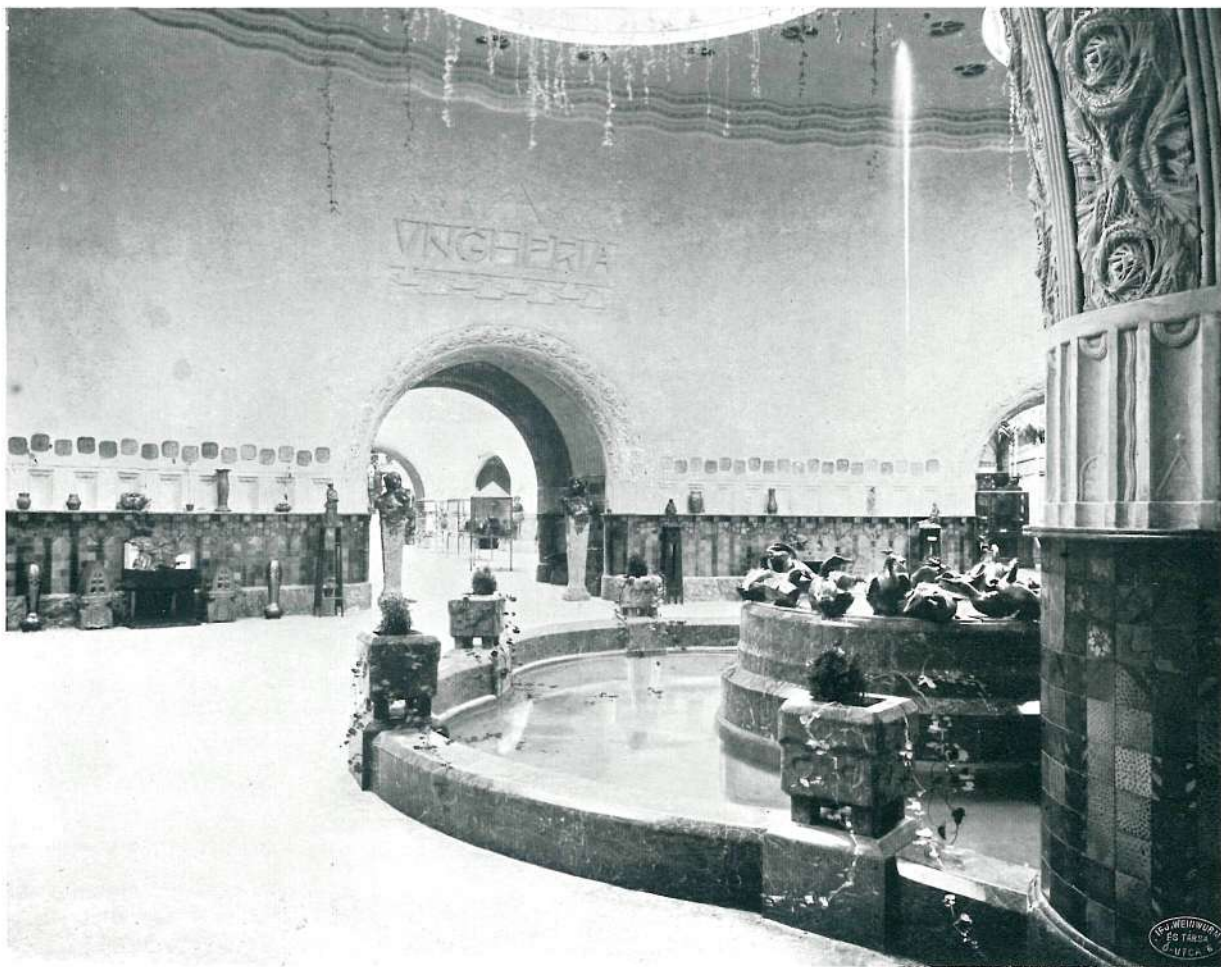
AZ INSTALLÁCIÓT ÉS BÚTOROKAT
TERVEZTE MARÓTI GÉZA.

MILÁNÓI KIÁLLÍTÁS.

185.

185a.

185., 185a. RÉSZLETEK A MAGYAR KIÁLLÍTÁS HALLJÁBÓL.

MILÁNÓI KIÁLLÍTÁS.

TERVEZTE MARÓTI GÉZA.

186.

186. HOZIN-KÚTKAGYLÓ.
MINTÁZTA LIGETI MIKLÓS.

KÉSZÍTETTE A
ZSOLNAY-GYÁR PÉCSETT.

187.

187. STROBL ALAJOSNAK

A KOSSUTH MAUZEUM SZÁMÁRA
KÉSZÍTETT PÁRDUCA.

MILÁNÓI KIÁLLÍTÁS.

188.

188. CSALÁDI IDYLL.

SIMAY IMRE MÚVE.

MILÁNÓI KIÁLLÍTÁS

189.

189. RUDOLF TRÓNÖRÖKÖS SZOBRA.

LIGETI MIKLÓSTÓL.

MILÁNÓI KIÁLLÍTÁS.

190.

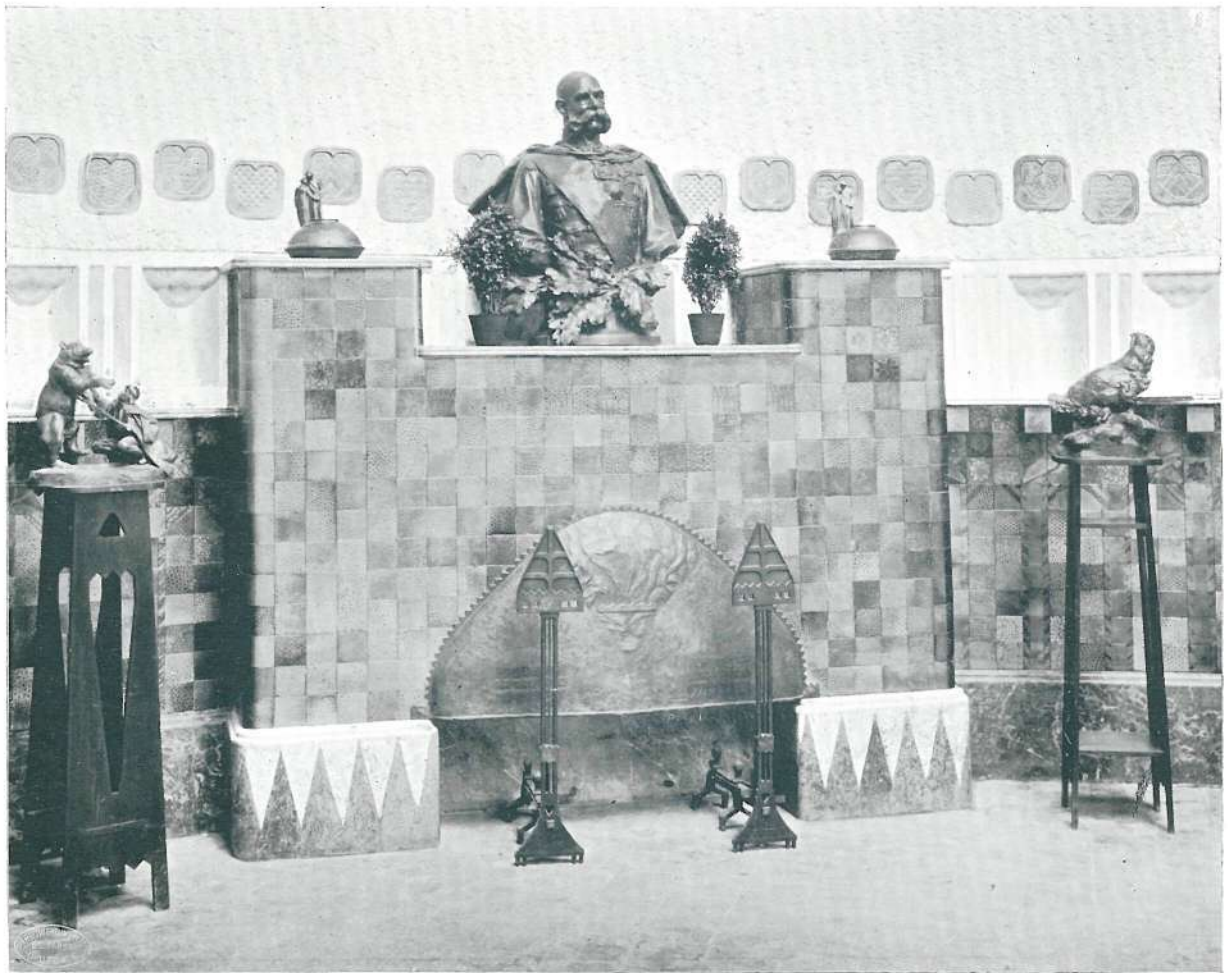
190. PORTRAIT SZOBOR.

LIGETI MIKLÓS MŰVE.

MILÁNÓI KIÁLLÍTÁS.

191.

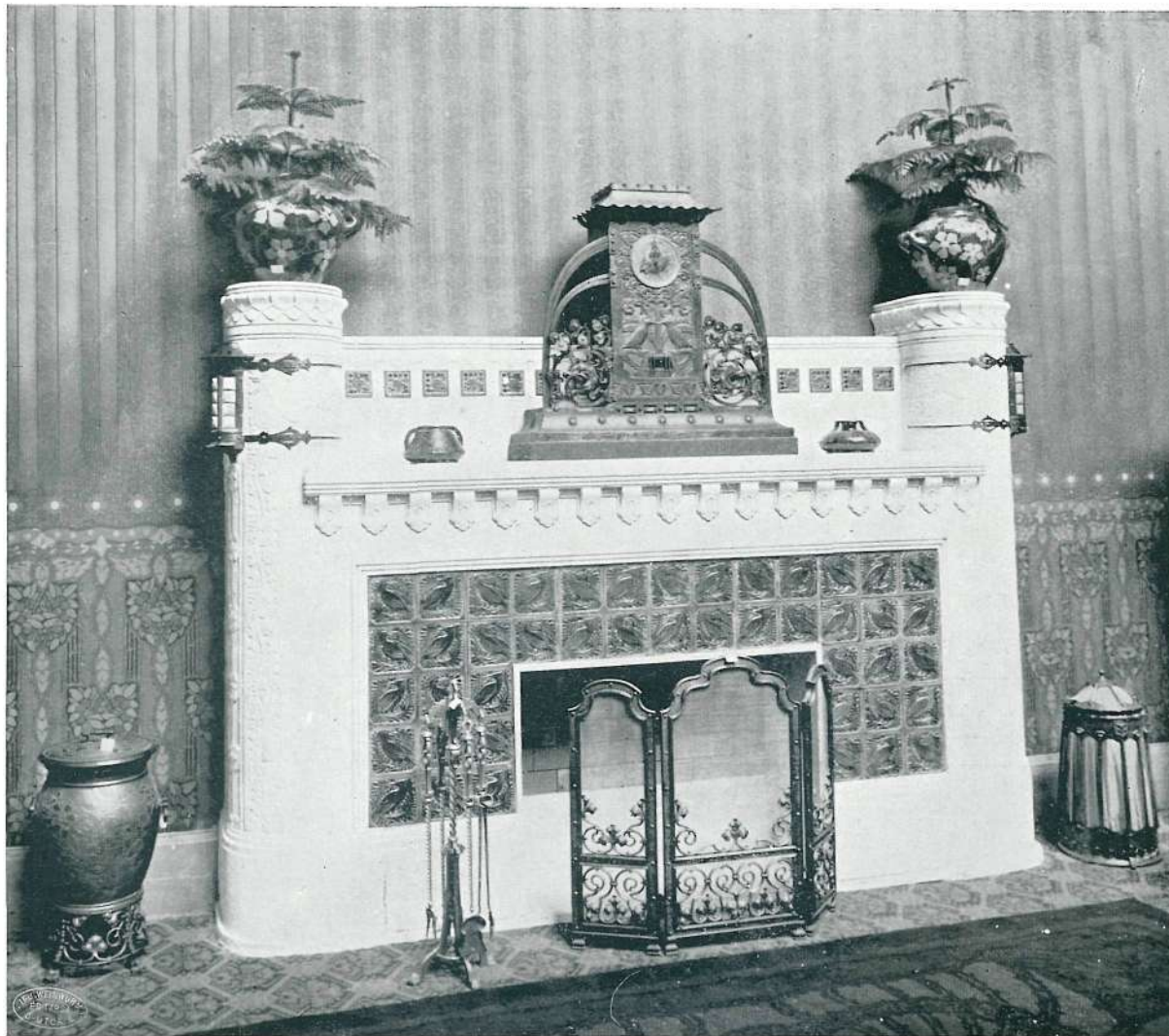

191. KANDALLÓ A HALLBAN.
TERVEZTE MARÓTI GÉZA.

AZ EOZINLEMEZEK A ZSOLNAY-GYÁRBÓL VALÓK,
A RÉZBŐL DOMBORÍTOTT ERNYŐT ÉS VAS TŰZIBAKOKAT
KÉSZÍTETTE FORREIDER ÉS SCHILLER.

MILÁNÓI KIÁLLÍTÁS.

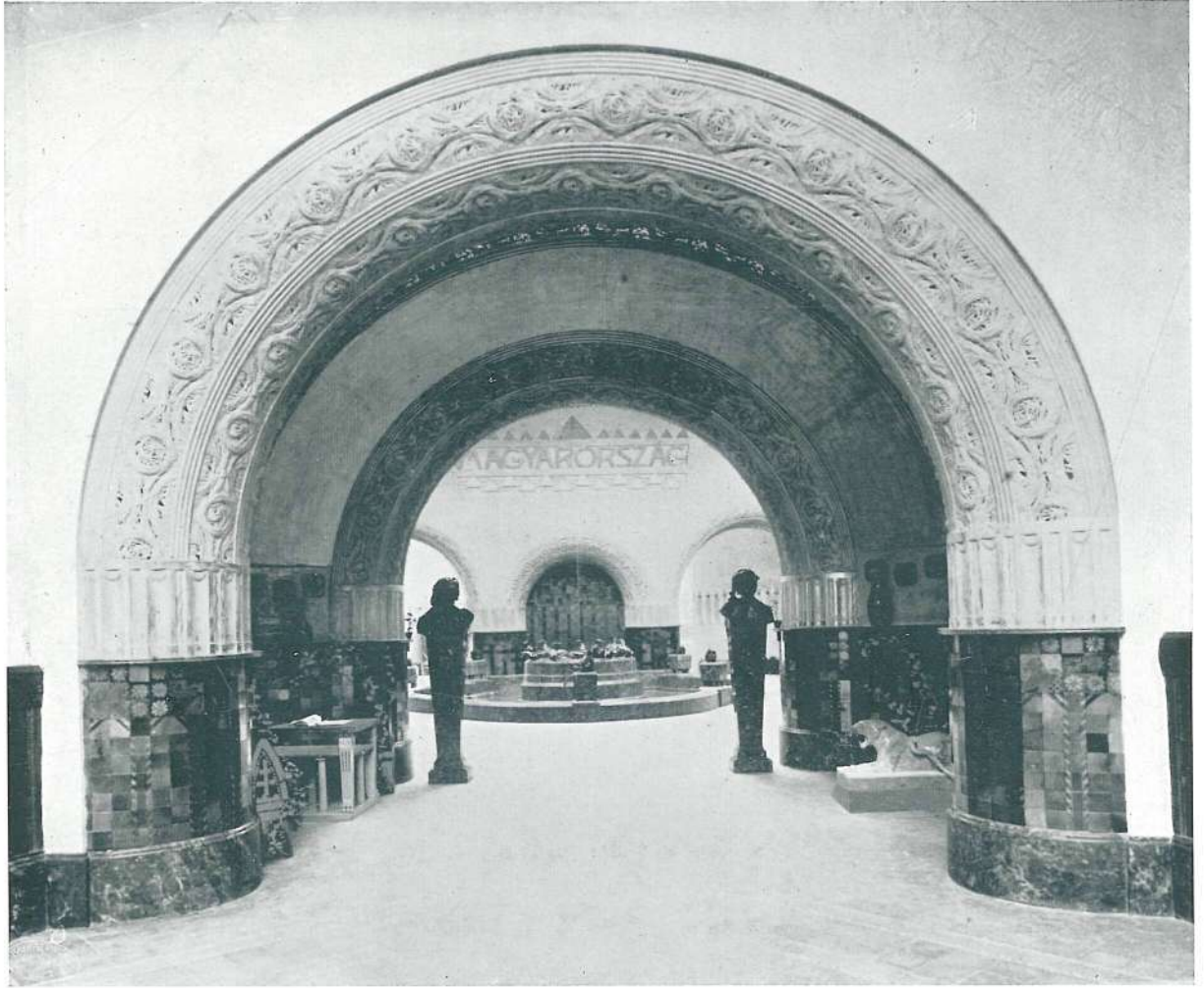
192. KANDALLÓ AZ IPAROKTATÁSI CSOPORTBAN.
TERVEZTE FARAGÓ ÖDÖN.

KÉSZÜLT A SZÉKELYUDVARHELYI
ÁLL. IPARI SZAKISKOLÁBAN.

MILÁNÓI KIÁLLÍTÁS.

193.

193. ÁTJÁRÓ A „GALAMBOS“
UDVAREÓL A HALLBA.

TERVEZTE MARÓTI GÉZA.

194.

194. HÁZIIPARI VÁSÁR.

TERVEZTE FARAGÓ ÖDÖN.

MILÁNÓI KIÁLLÍTÁS.

195.

195. A PÉCSI ZSOLNAY-GYÁR KIÁLLÍTÁSÁNAK RÉSZLETE.

196.

196. ÁTJÁRÓ A GRAFIKAI CSOPORTBA.
KÉSZÜLT FARAGÓ ÖDÖN TERVEI UTÁN.

MILÁNÓI KIÁLLÍTÁS.

SZALONSZEKRÉNY. TERVEZTE FARAGÓ ÖDÖN.
KÉSZÍTETTE STEINBACH GÁBOR.

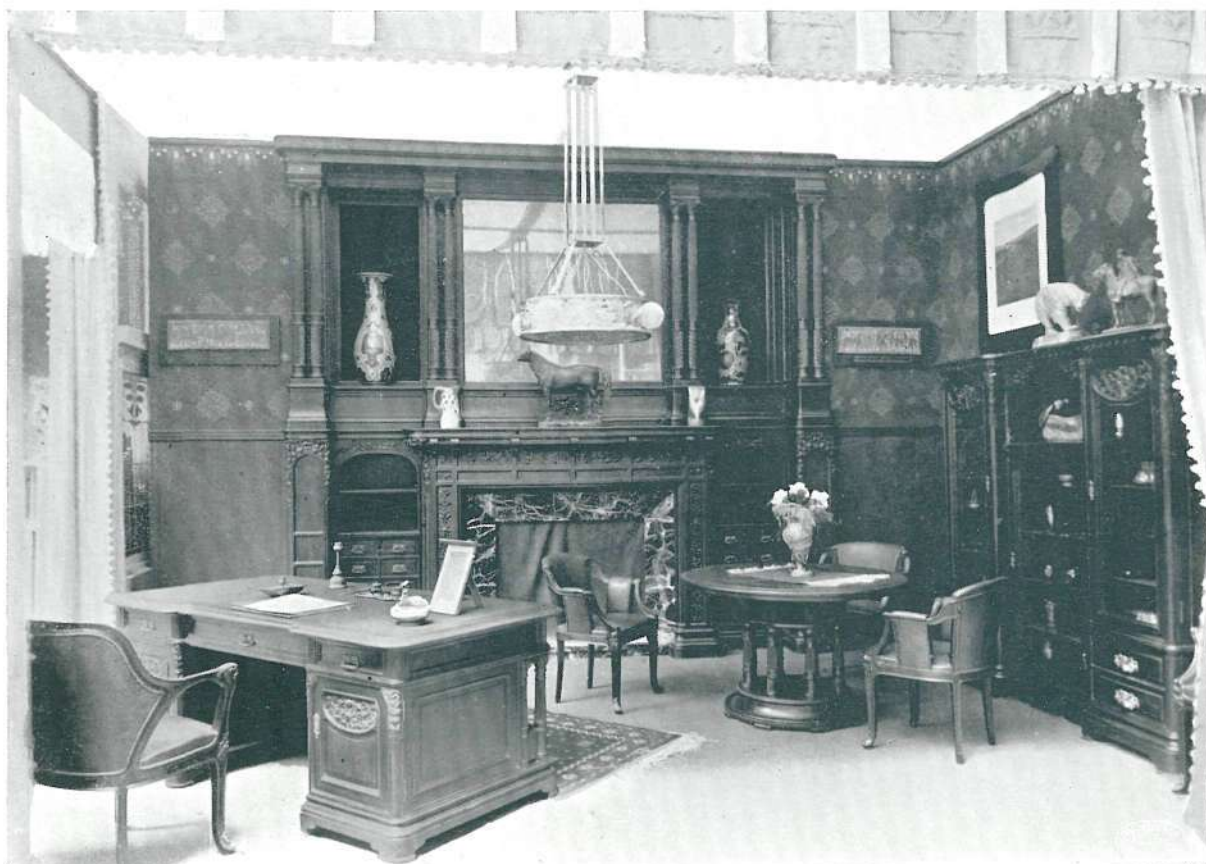
197.

197. SZALON. TERVEZTE RAFFAY LÁSZLÓ.

KÉSZÜLT A SZEGEDI ÁLL. IPARI SZAKISKOLÁBAN.

198.

198. URI DOLGOZÓ SZOBA.

KÉSZÜLT THÉK ENDRE GYÁRÁBAN.

MILÁNÓI KIÁLLÍTÁS.

199.

199. SZALON.

TERVEZTE ÉS KÉSZÍTETTE BARTA SÁNDOR.

200.

200. URI DOLGOZÓSZOBA,
TERVEZTE FARAGÓ ÖDÖN.

MILÁNÓI KIÁLLÍTÁS.

KÉSZÍTETTE
STEINBACH GÁBOR.

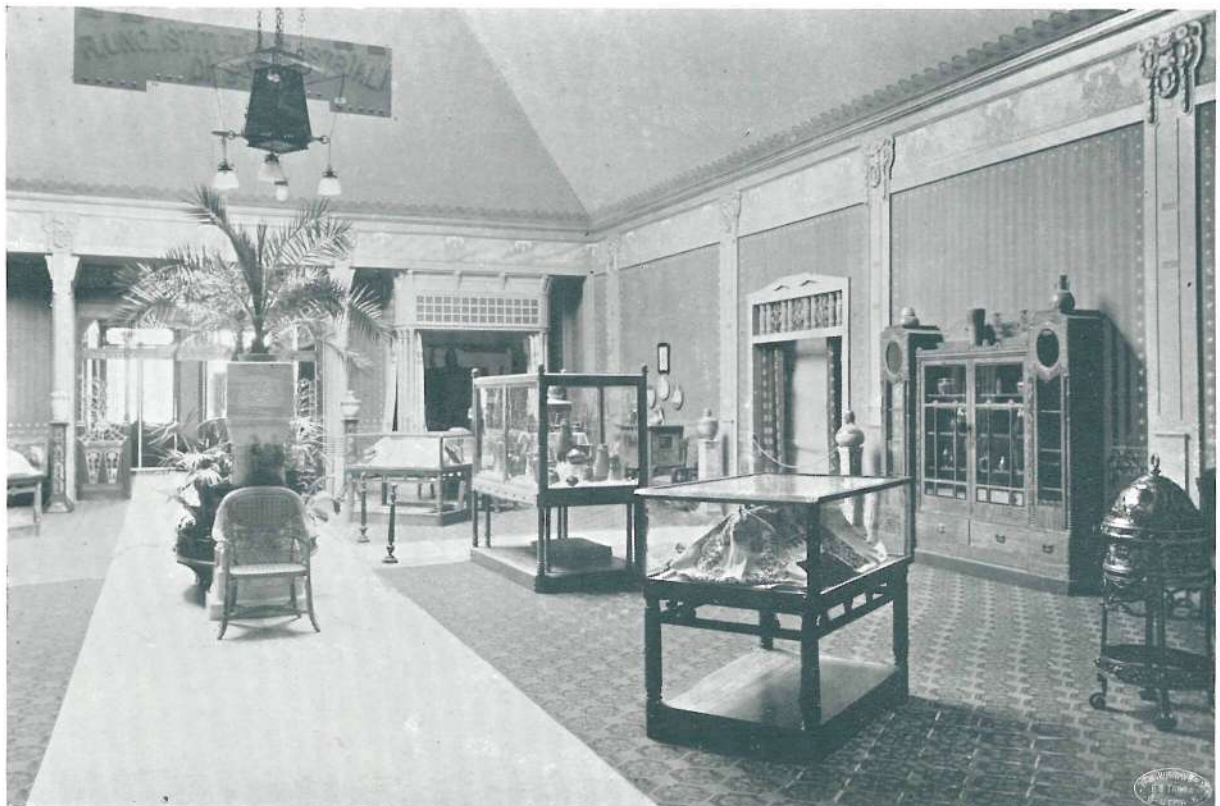
201.

201. A „GALAMBOS TEREM“ RÉSZLETE, HÁTTÉRBE A HALL-LAL.

TERVEZTE MARÓTI GÉZA.

202.

202. A MAGYAR IPARI SZAKISKOLÁK KIÁLLÍTÁSI TERMÉNEK RÉSZLETE.

TERVEZTE FARAGÓ ÖDÖN.

MILÁNÓI KIÁLLÍTÁS.

203.

204.

203-204. RÉSZLETEK AZ ORSZ. RAJZTANÁRKÉPZŐ ÉS MINTARAJZISKOLA, ÉS AZ ORSZ. MAGY. KIR. IPARMŰVÉSZETI ISKOLA KIÁLLÍTÁSÁBÓL.

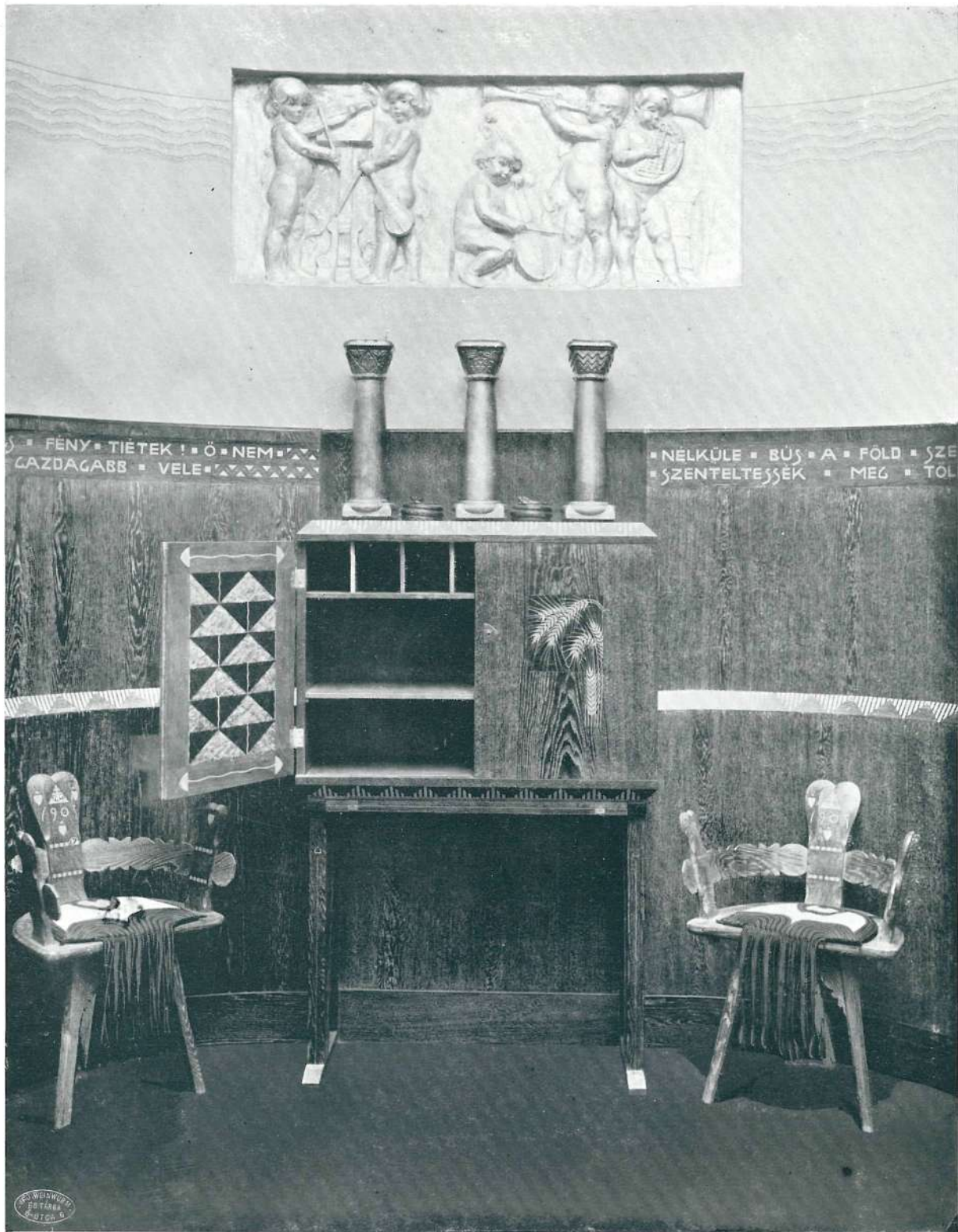
MILÁNÓI KIÁLLÍTÁS.

205. RÉSZLET MARÓTI GÉZA
ZENESZOBÁJÁBÓL.

AZ ELŐTÉR BEN TELCS EDE
BEETHOVEN-SZOBRA VAN.

MILÁNÓI KIÁLLÍTÁS.

206. RÉSZLET MARÓTI GÉZA ZENESZOBÁJÁBÓL.
A FALON TELCS EDÉNEK FRIZE LÁTHATÓ.

A BÚTOROKAT KÉSZÍTETTE
SIMAY LAJOS.

MILÁNÓI KIÁLLÍTÁS.

207.

207. RÉSZLET
A „GALAMBOS” UDVARBÓL.

AZ ÜVEGSZEKRÉNYBEN BECK Ö. FÜLÖPNEK
KISPLASZTIKAI TÁRGYAI VANNAK.

MILÁNÓI KIÁLLÍTÁS.

208. A „GALAMBOS“ UDVARNAK FALBURKOLATA
S EGYIK VIRÁGTARTÓJA.

MARÓTI GÉZA TERVE NYOMÁN RÉZBŐL
DOMBORÍTOTTÁK STEINER ÁRMIN ÉS FERENC GYÁRÁBAN.

MILÁNÓI KIÁLLÍTÁS.

209.

209. ÁTJÁRÓ A „GALAMBOS“ UDVARBÓL.

TERVEZTE MARÓTI GÉZA.

MILÁNÓI KIÁLLÍTÁS.

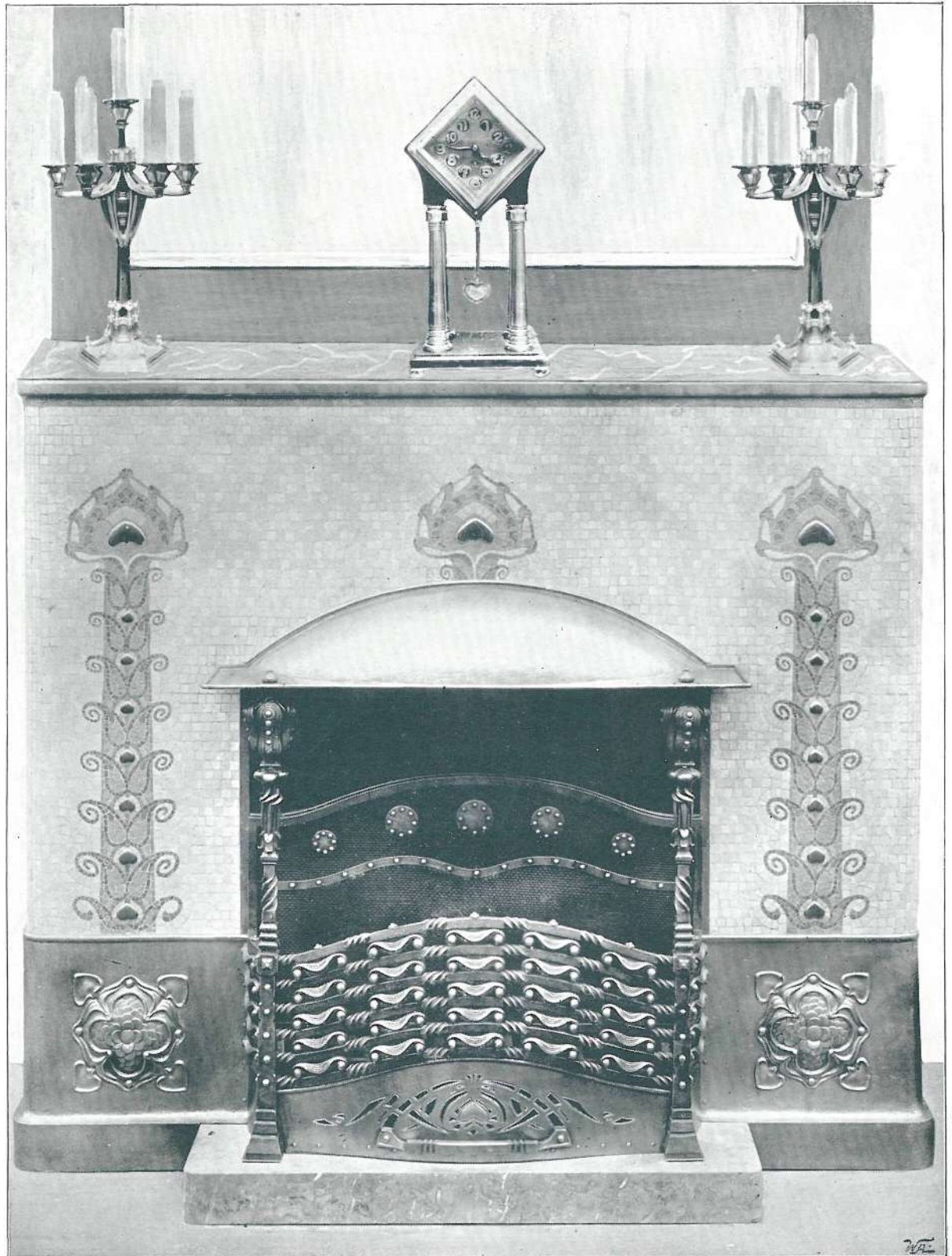

210. A VALLÁS- ÉS KÖZOKTATÁSÜGYI MINISZTER
FOGADÓSZOBÁJÁNAK RÉSZLETE.

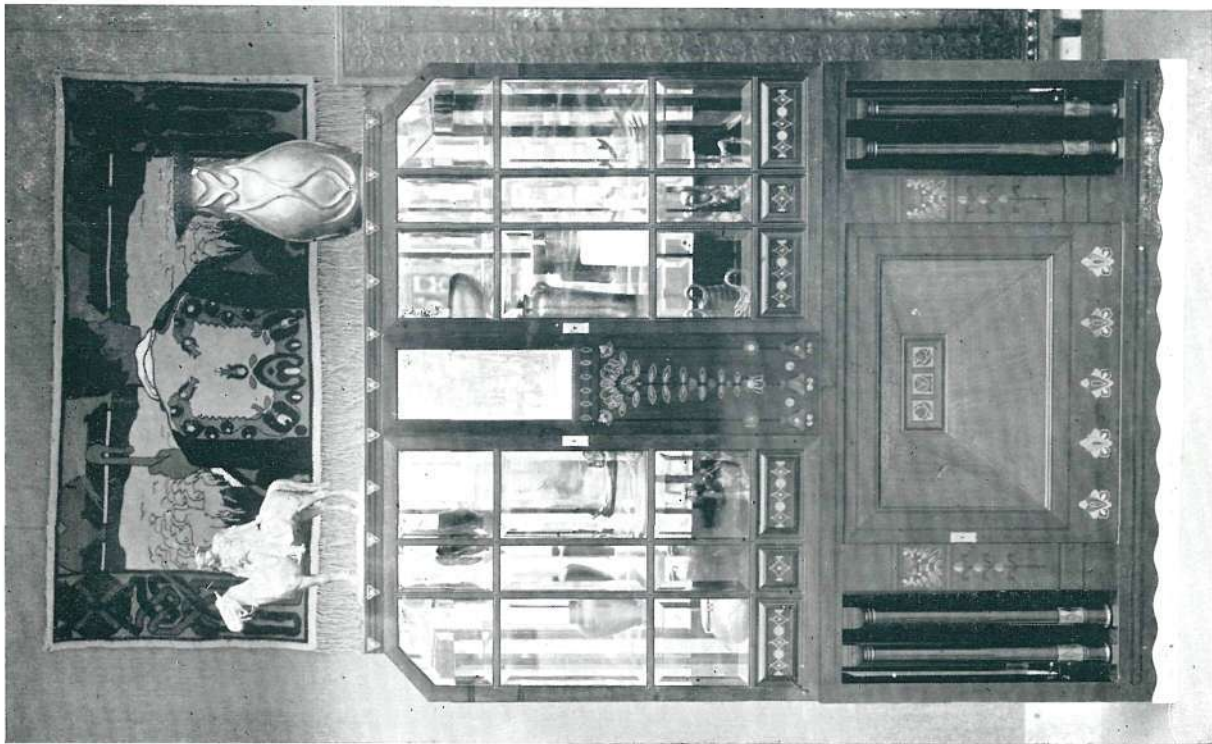
TERVEZTE HORTI PÁL.
A BÚTOROKAT KÉSZÍTETTE THÉK ENDRE.

MILÁNÓI KIÁLLÍTÁS.

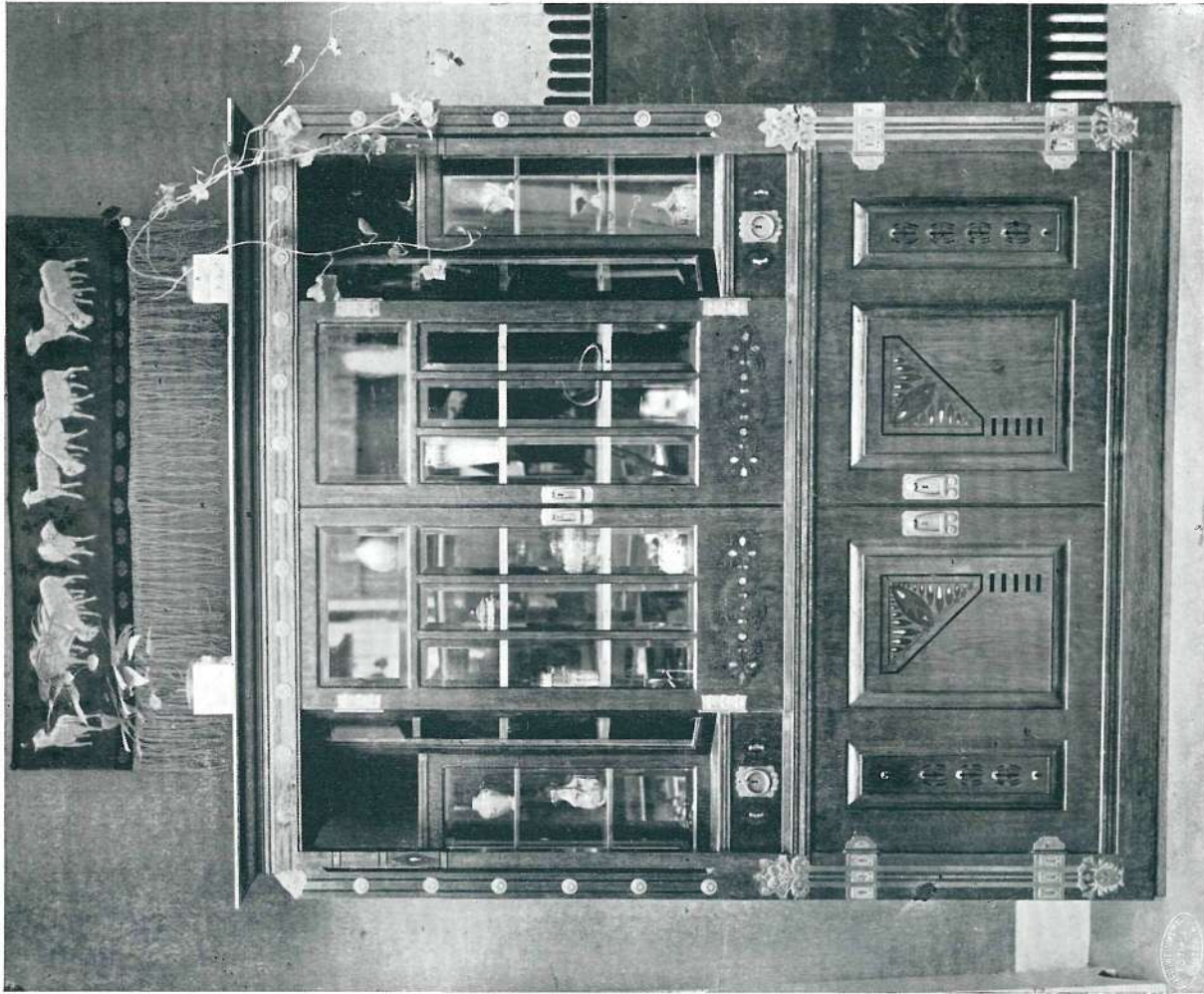

211. A KULTUSZMINISZTERI FOGADÓSZOBÁNAK KANDALLÓJA. HORTI PÁL TERVEI UTÁN KÉSZÍTETTE AZ EZÜST GYERTYATARTÓKAT ÉS AZ ÁLLÓ INGAÓRÁT KIESSLING R. ÉS FIA, A KOVÁCSOLT VASMUNKÁT FORREIDER ÉS SCHILLER, A FŰTŐTEST MOZAIK MUNKÁJA RÓTH MIKSÁTÓL VALÓ.

MILÁNÓI KIÁLLÍTÁS.

KÉSZÍTETTE
KISS JÓZSEF.

212-213. DÍSSZEKRÉNY ÉS POHÁRSZÉK.
TERVEZTE FARAGÓ ODÓN.

MILÁNÓI KIÁLLÍTÁS.

KÉSZÍTETTE
HÉBER ANTAL.

214.

214. A VALLÁS- ÉS KÖZOKTATÁSÜGYI MINISZTERI DOLGOZÓSZOBA.
KÖRÖSFŐI-KRIESCH ALADÁR TERVE UTÁN

KÉSZÍTETTE
MÓCSAY JÓZSEF.

MILÁNÓI KIÁLLÍTÁS.

215.

215. RÉSZLET A VALLÁS- ÉS KÖZOKTATÁSÜGYI MINISZTERI
DOLGOZÓSZOBÁBÓL. TERVEZTE: KÖRÖSFŐI-KRIESCH ALADÁR.

KÉSZÍTETTE
MÓCSAY JÓZSEF.

MILÁNÓI KIÁLLÍTÁS.

216.

216. EBÉDLŐ.
KÖRÖSFŐI-KRIESCH ALADÁR TERVE UTÁN.

KÉSZÍTETTE
MÓCSAY JÓZSEF.

MILÁNÓI KIÁLLÍTÁS.

217.

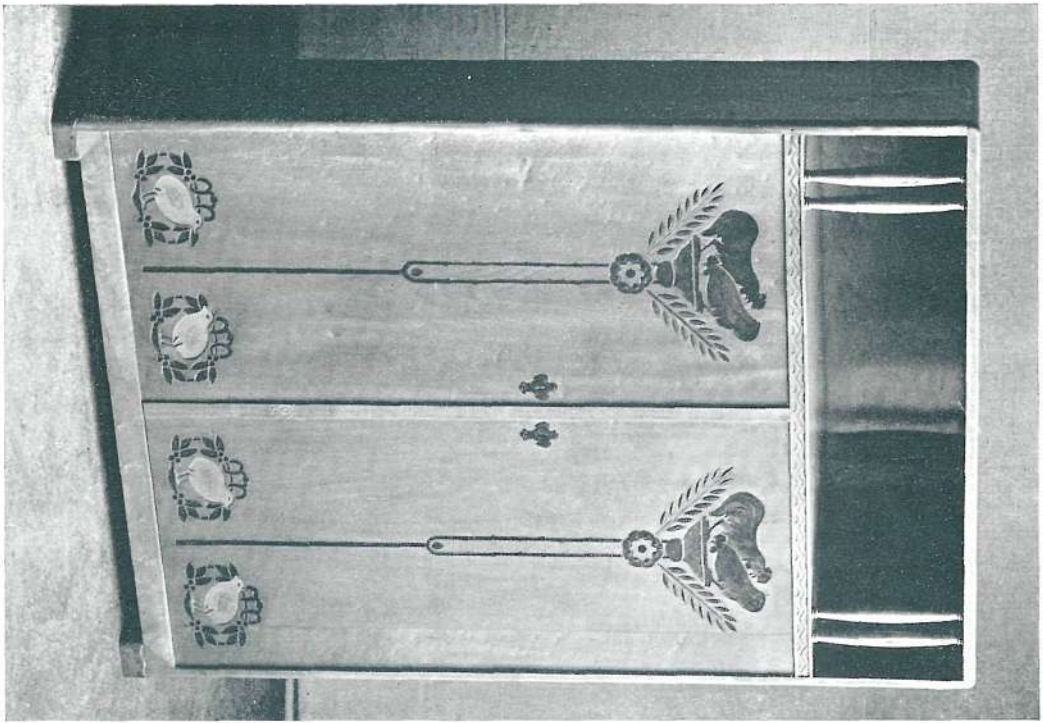

217. GYERMEKSZOBA.
VESZELY VILMOS TERVE UTÁN.

KÉSZÜLT A KOLOZSVÁRI
ÁLLAMI FA- ÉS FÉMIPARI SZAKISKOLÁBAN.

MILÁNÓI KIÁLLÍTÁS.

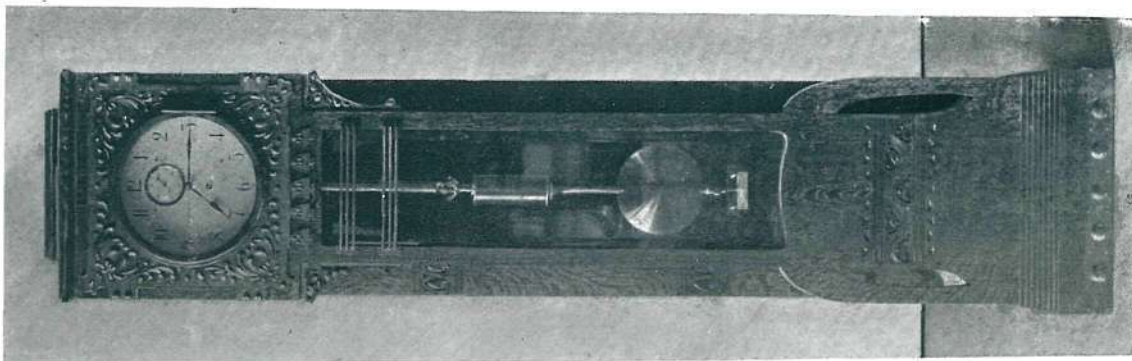

218., 219. SZEKRÉNYEK
VESZÉLY VILMOS GYERMEKSOBÁJÁBÓL.

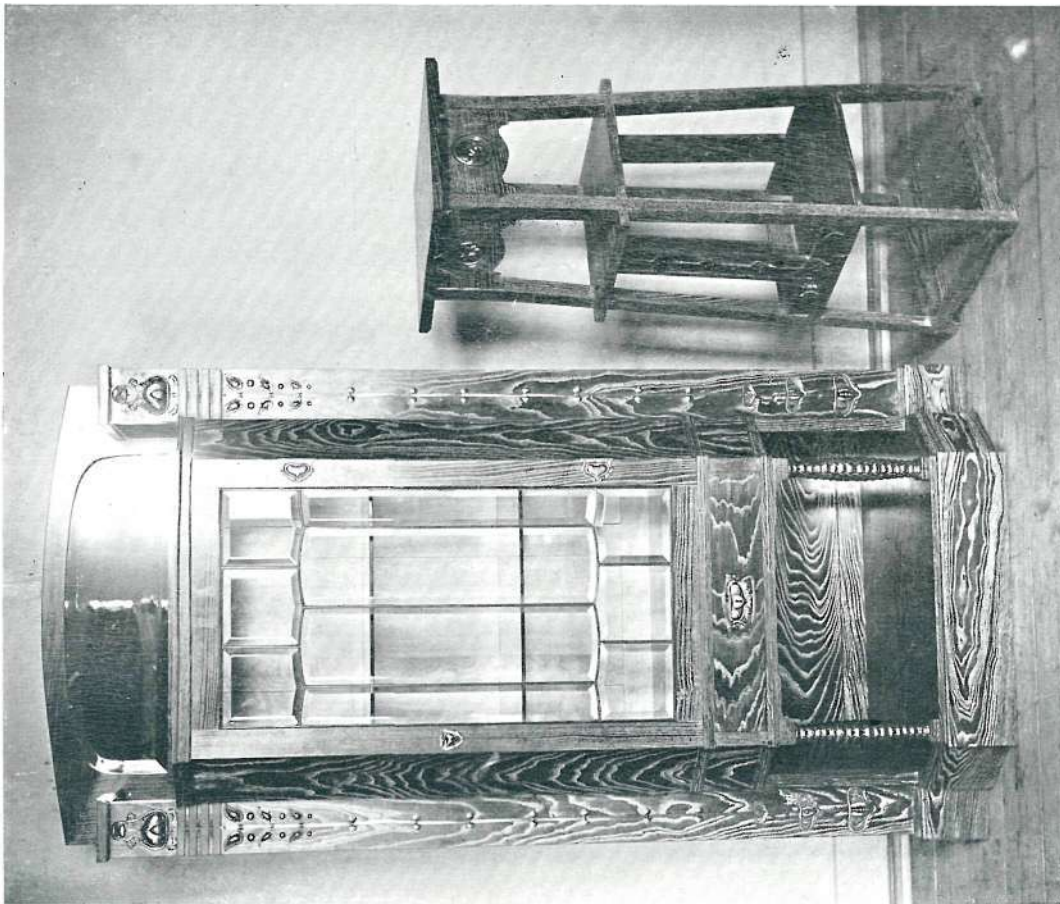
KÉSZÜLT A KOLOZSVÁRI
ÁLL. IPARI SZAKISKOLÁBAN.

MILÁNÓI KIÁLLÍTÁS.

220. INGAÓRA.
FARAGÓ ÖDÖN TERVE
UTÁN KÉSZÍTETTÉK
A TEMESVÁRI FA- ÉS
FÉMIPARI
SZAKISKOLÁBAN.

221. SZEKRÉNY ÉS ÁLLVÁNY.
TERVEZTE MOLNÁR JENŐ.

KÉSZÜLT A GYŐRI
FA- ÉS FÉMIPARI SZAKISKOLÁBAN.

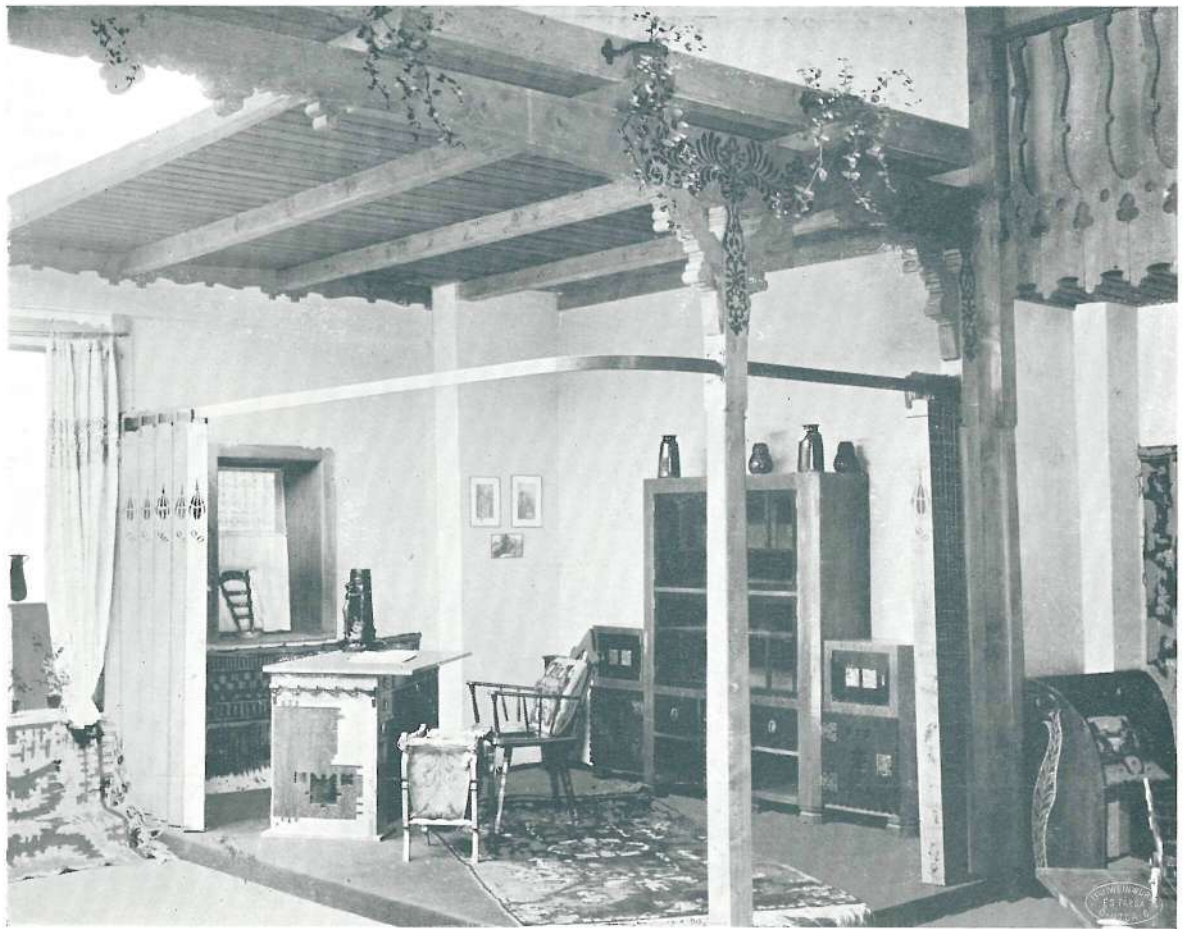
MILÁNÓI KIÁLLÍTÁS.

222.

223.

222., 223. MŰVÉSZEMBER OTTHONA.
TERVEZTE NAGY SÁNDOR.

KÉSZÍTETTE
SIMAY LAJOS.

MILÁNÓI KIÁLLÍTÁS.

224.

225.

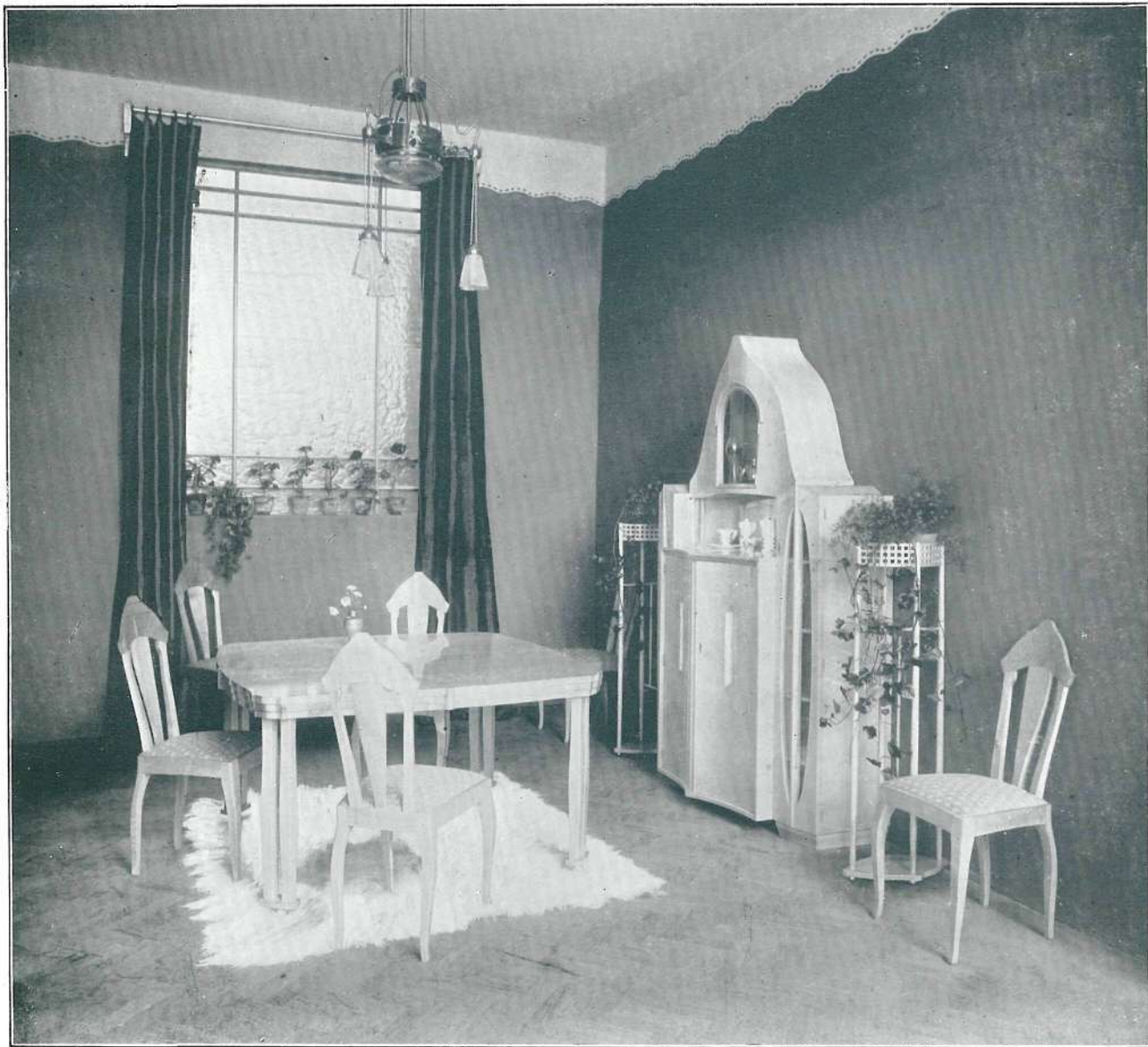

224. EBÉDLŐ, TERVEZTE VIGAND EDE.
KÉSZÍTETTE MÓCSAY JÓZSEF.

225. MŰVÉSZTOTTHON RÉSZLETE, NAGY SÁNDOR
TERVE UTÁN KÉSZÍTETTE SIMAY LAJOS.

226.

226. EBÉDLŐ.
VIGAND EDE TERVE UTÁN.

KÉSZÍTETTE
MÓCSAI JÓZSEF.

MILÁNÓI KIÁLLÍTÁS.

227.

227. POHÁRSZÉK.
VIGAND EDÉTŐL.

KÉSZÍTETTE
MÓCSAI JÓZSEF.

MILÁNÓI KIÁLLÍTÁS.

205

228.

228. AZ IPARI SZAKISKOLÁK TERMÉNEK
KIJÁRÓJA.

TERVEZTE
FARAGÓ ÖDÖN.

MILÁNÓI KIÁLLÍTÁS.

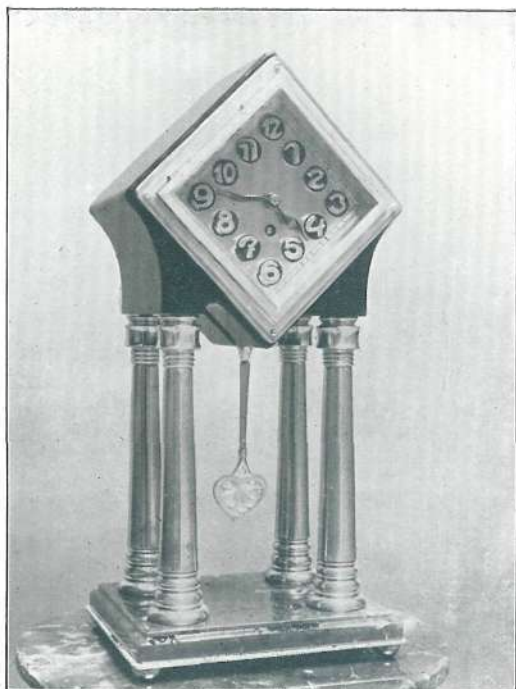
229. INSTALLÁCIÓ RÉSZLET.

TERVEZTE FARAGÓ ÖDÖN.

MILÁNÓI KIÁLLÍTÁS.

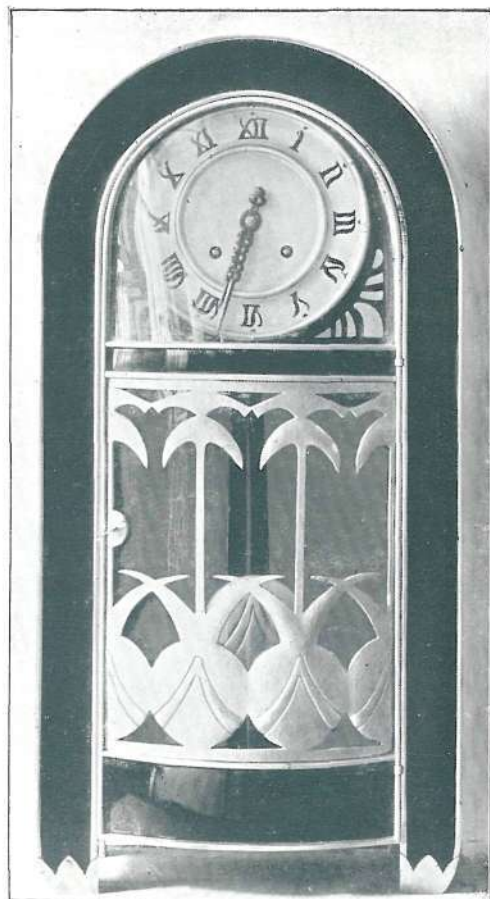
230.

230. TERVEZTE HORTI PÁL.
KÉSZÍTETTE KIESSLING R. ÉS FIA.

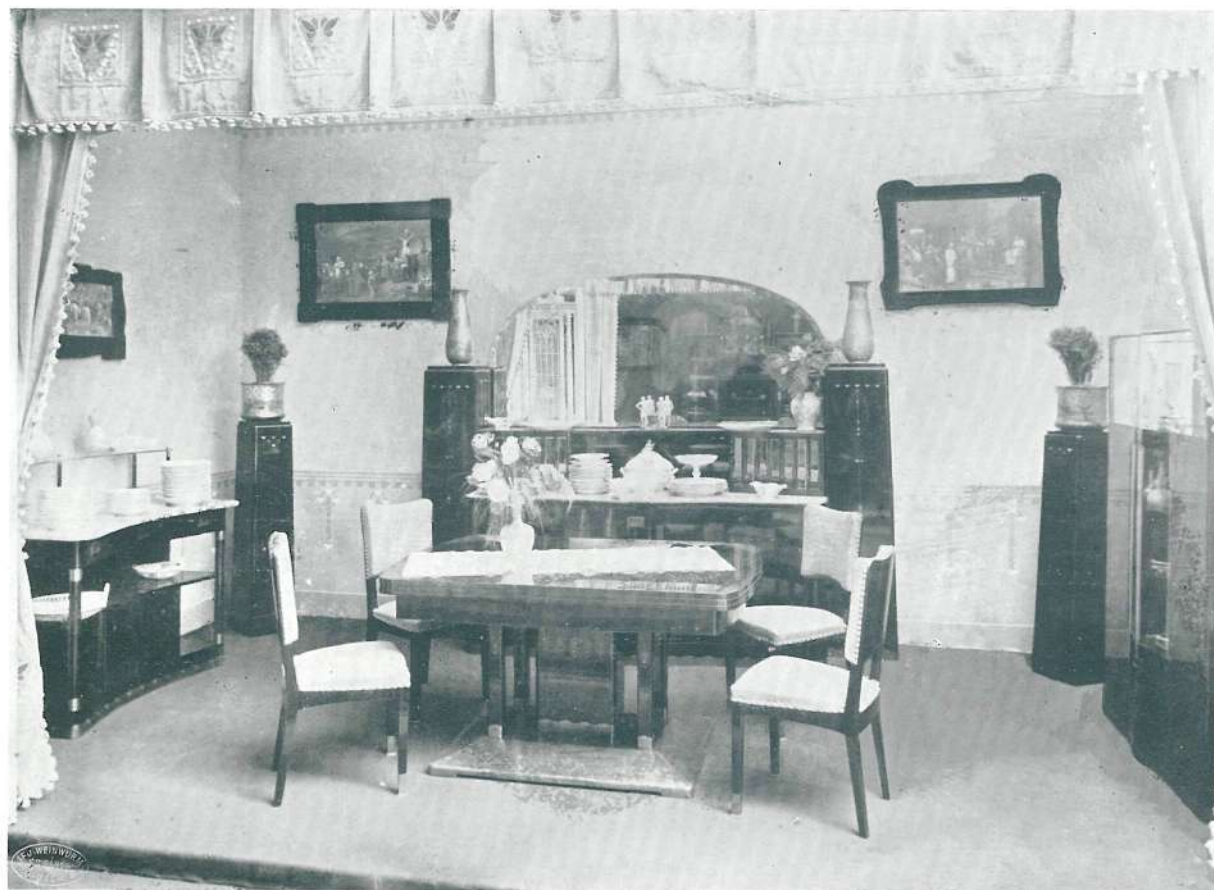
A VALLÁS- ÉS KÖZOKTATÁSÜGYI MINISZTERIUM FOGADÓ-
ÉS DOLGOZÓSZOBÁJA SZÁMÁRA KÉSZÜLT KANDALLÓ-ÓRÁK.

231.

231. TERVEZTE KÖRÖSFŐI ALADÁR.
KÉSZÍTETTE MÓCSAI JÓZSEF ÉS
IMREGH PÁL.

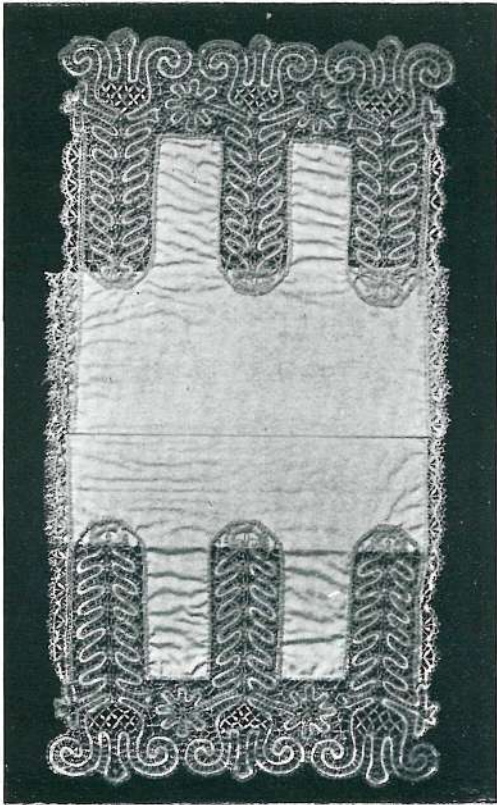
232.

232. EBÉDLŐ SIMAY LAJOSTÓL.

MILÁNÓI KIÁLLÍTÁS.

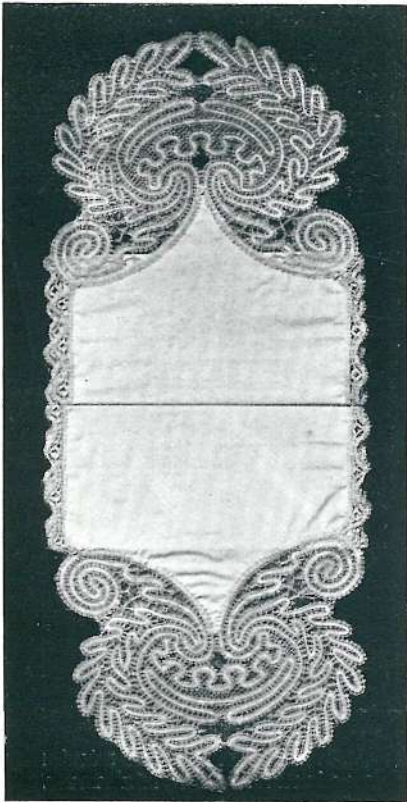
232a.

232c.

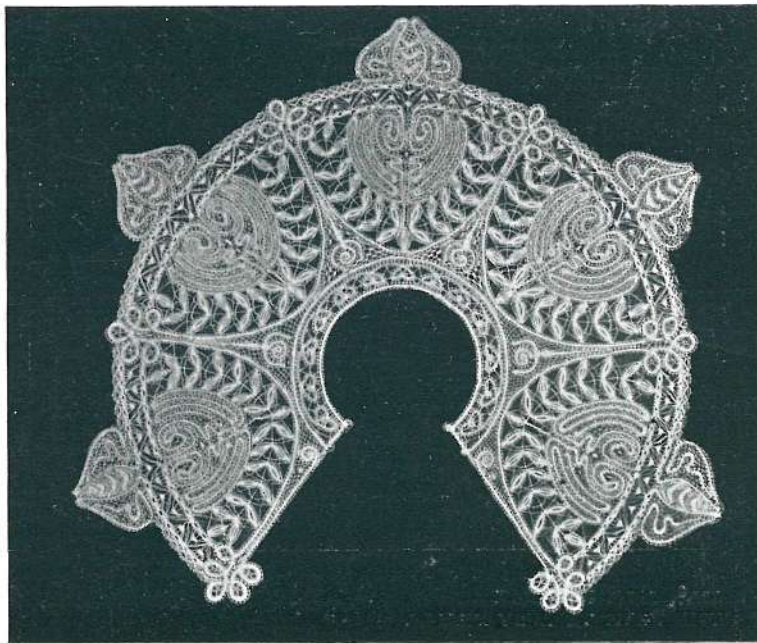
232b.

232a., 232b., 232c., 232d. CSIPKEMŰVEK
GRÓH ISTVÁN TERVEI UTÁN.

KÉSZÜLTEK
A KÖRMÖCBÁNYAI ÁLL.
CSIPKEVERŐ TANMŰHELYBEN.

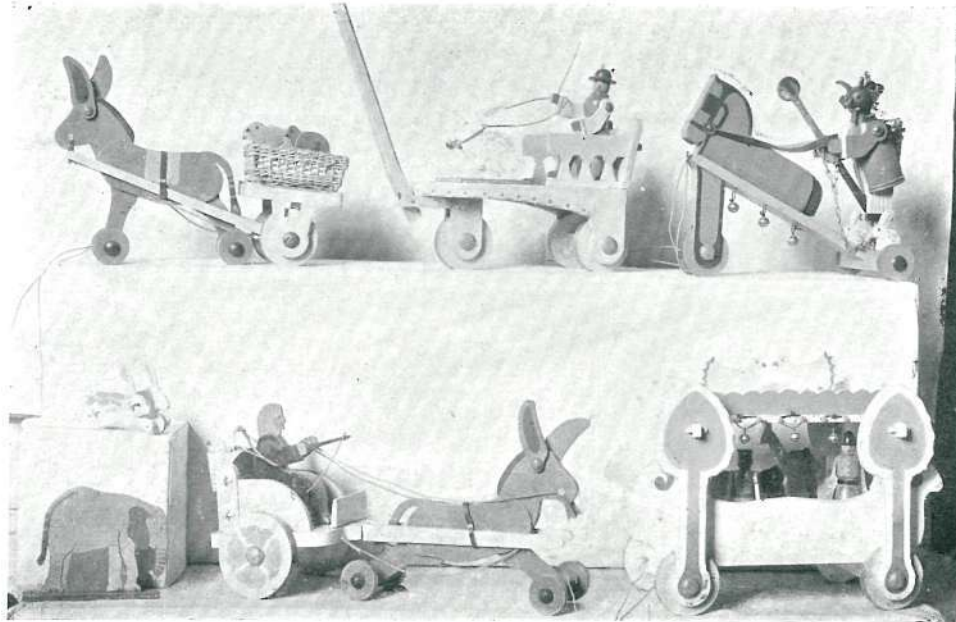
232d.

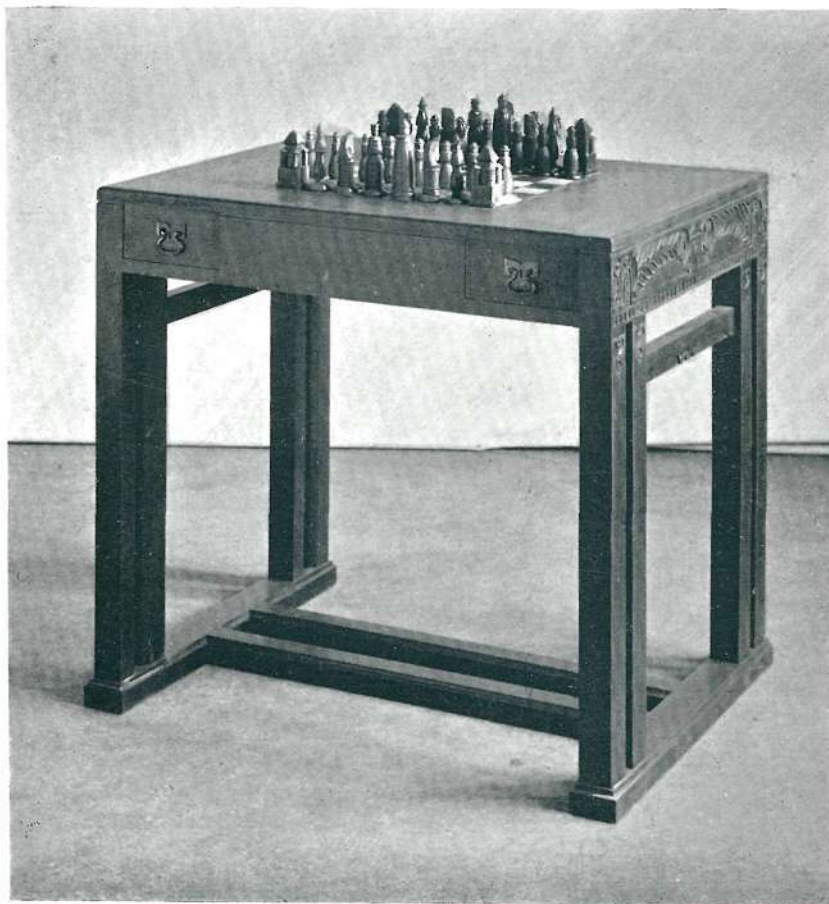
MILÁNÓI KIÁLLÍTÁS.

232h.

232i.

232h., 232i. SAKKASZTALKA BÁBUKKAL,
VESZELY VILMOS TERVE UTÁN

KÉSZÍTETTÉK A BRASSÓI
FAIPARI SZAKISKOLÁBAN.

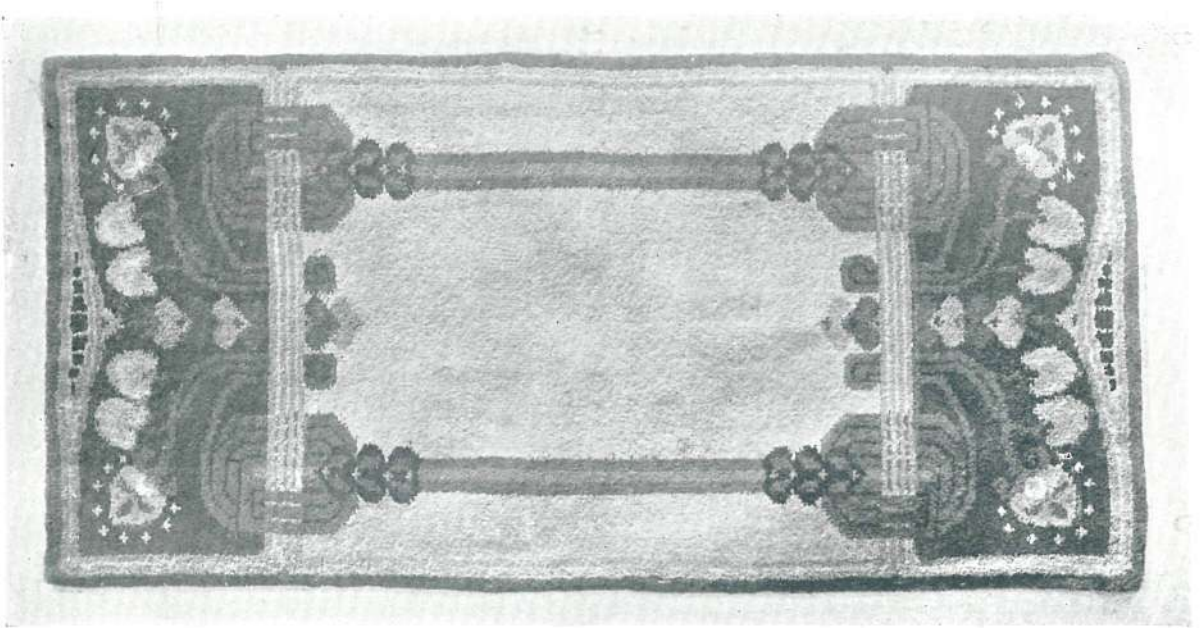
MILÁNÓI KIÁLLÍTÁS.

208c

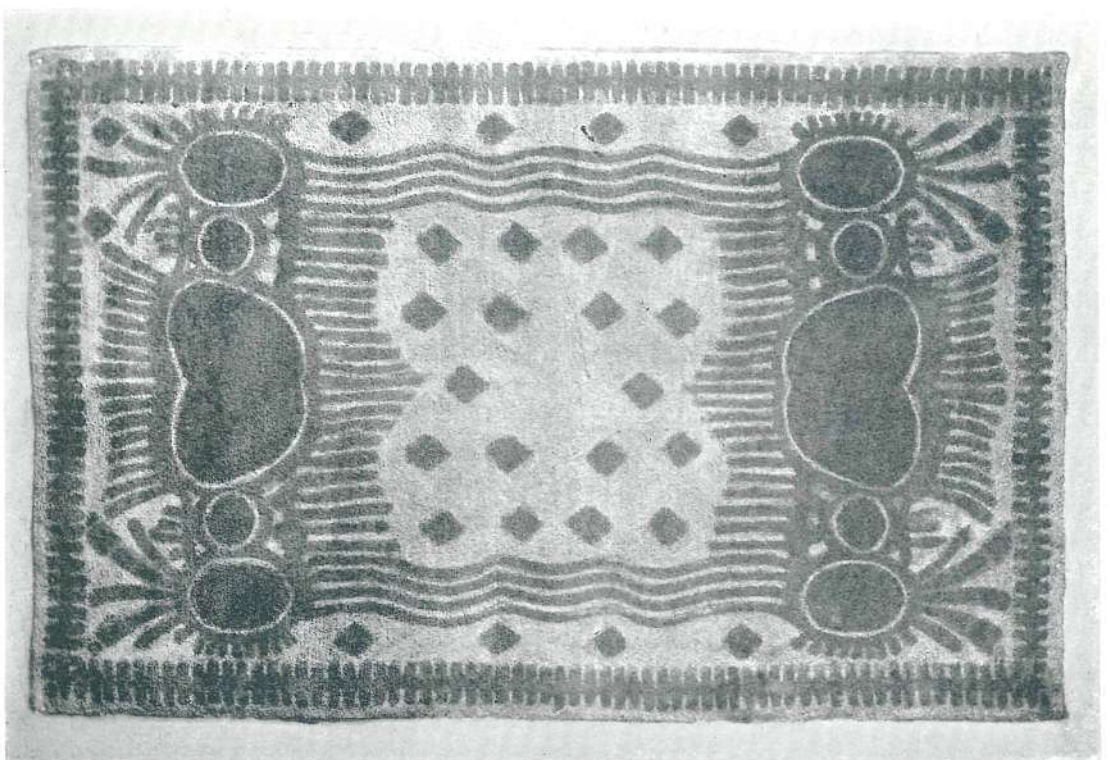
34a*

232j.

TERVEZTE VESZELY VILMOS.

232k.

232j., 232k. CSOMÓZOTT SZÖNYVEGÉK.
KÉSZÜLTEK
A KASSAI JAVÍTÓ INTÉZET
IPARISKOLAJÁBAN.

TERVEZTE
LAKATOS ARTUR.

MILÁNOI KIÁLLÍTÁS.

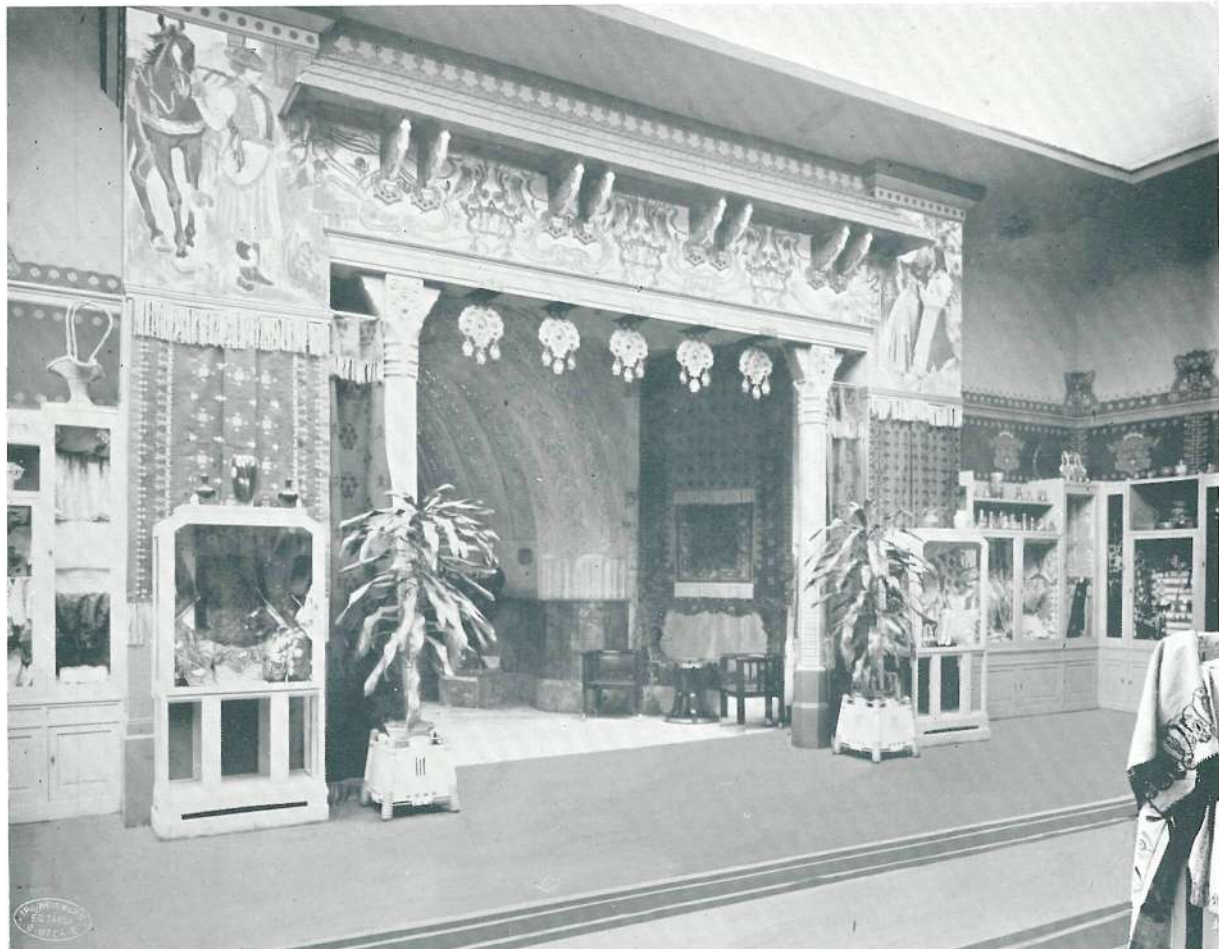
233. A SZÉKESFŐVÁROSI IPARRAJZISKOLA
KIÁLLÍTÁSÁNAK RÉSZLETE.

AZ ÜVEGSZEKRÉNYT TERVEZTE
MENYHÉRT MIKLÓS.

MILÁNÓI KIÁLLÍTÁS.

234.

234. A HÁZIIPARI VÁSÁR RÉSZLETE.
TERVEZTE FARAGÓ ÖDÖN.

A KAPU FESTETT DÍSZE
NAGY SÁNDOR MŰVE.

MILÁNÓI KIÁLLÍTÁS.

235.

235. A MILÁNÓI KIÁLLÍTÁS MAGYAR OSZTÁLYÁNAK KATASZTRÓFÁJA.

A TŰZBŐL MEGMENTETT TÁRGYAK.

236.

236. BALRA A CORTILE ELENA OSZLOPAI. JOBBRA AZ ÉKSZERÉSZEK CSARNOKA. KÖZÉPEN AZ ANGOL KIÁLLÍTÁS BEJÁRÓJA.

A MILÁNÓI KIÁLLÍTÁS KATASTRÓFÁJA. AZ IPARMŰVÉSZETI CSARNOK A TŰZVÉSZ UTÁN.

237.

237. AZ ELPUSZTULT MILÁNÓI MAGYAR OSZTÁLY.

MARÓTI GÉZA BRONZ-GÉNIUSZA. ALSÓ TESTE MEGOLVADT. A TŰZVÉSZ VÉGÉN RÁZUHANT A ROMOKRA, PATINÁJA LEOLVADT, A SZOBOR MAGA CINÓBERPIROSSÁ LETT A LÁNGOKTÓL.

238. SZIRÉNEK ÉLETE.
FALIKÉP A MILÁNÓI KIÁLLÍTÁS BELGA CSOPORTJÁBAN.

MILÁNÓI KIÁLLÍTÁS.

CIEMBERLANI MŰVE.

239.

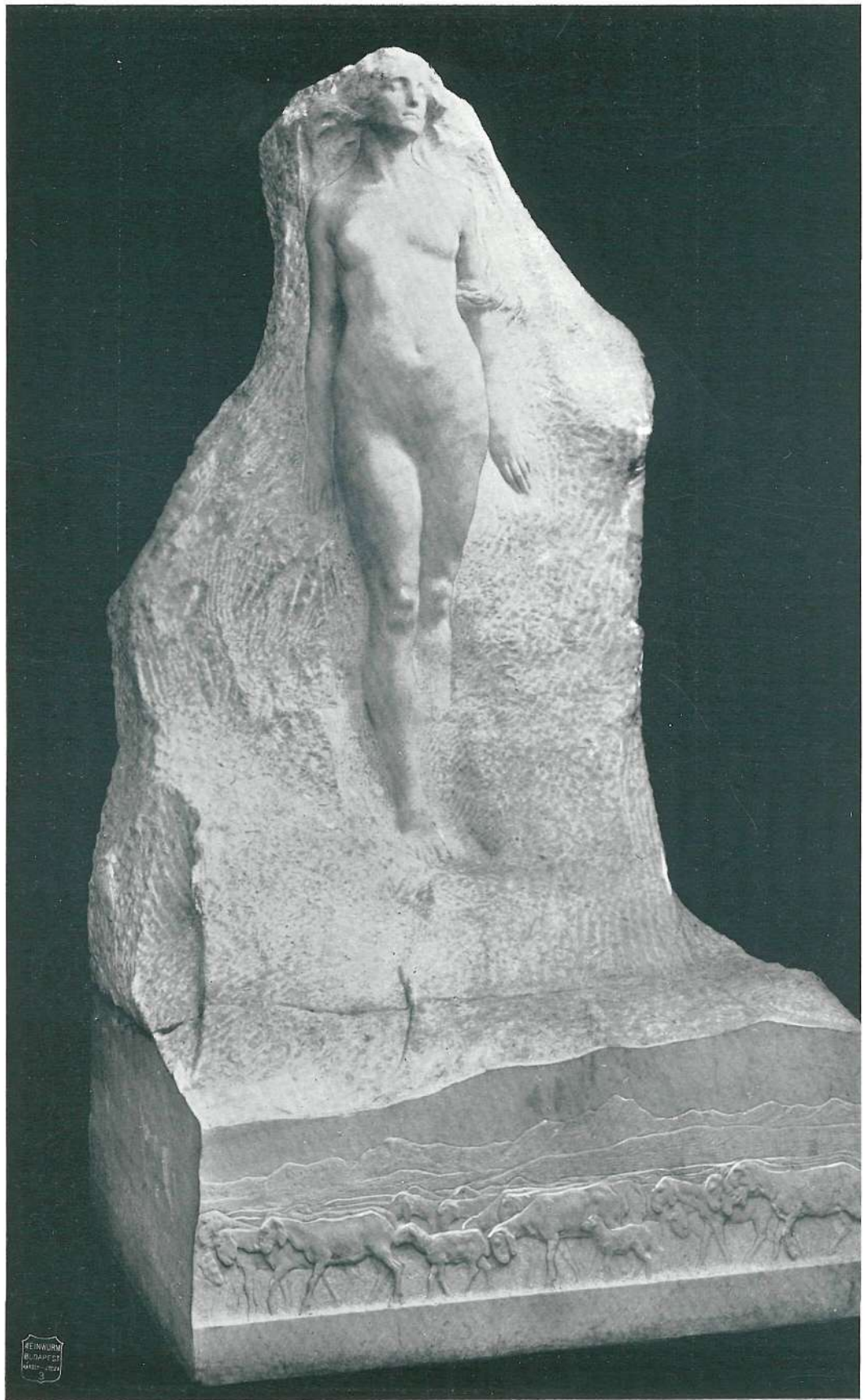

239. PLÁTÓ ISKOLÁJA.
DELVILLE M. J. MŰVE.

FALIFESTMÉNY
A BELGA IPARMŰVÉSZETI CSOPORTBAN.

MILÁNÓI KIÁLLÍTÁS.

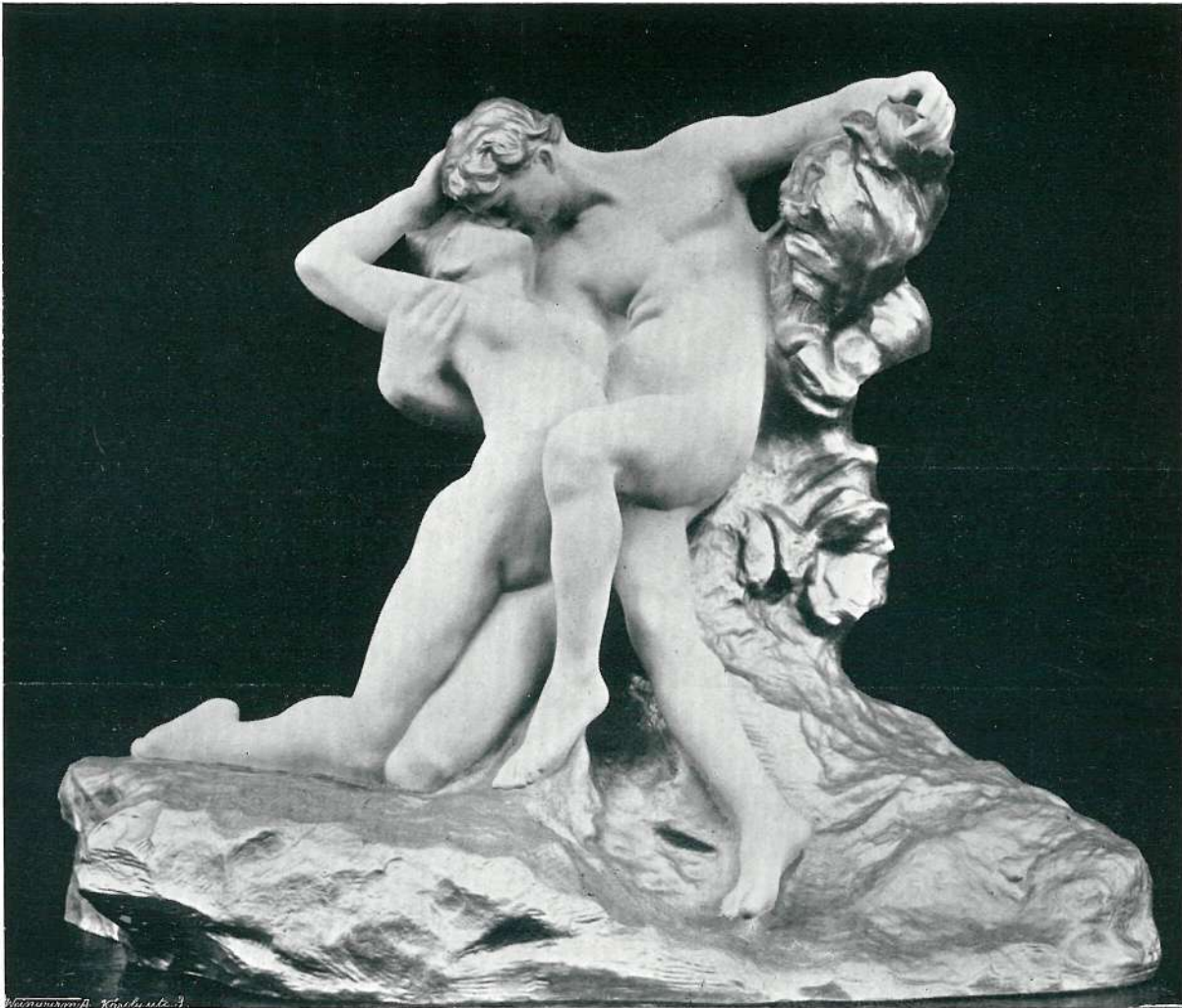
240.

240. SEGANTINI SÍREMLÉKE.

BISTOLFI MŰVE.

MILÁNÓI KIÁLLÍTÁS.

241. A TAVASZ.
BARBEDIENNE TULAJDONA.

· RODINTÓL.

A MILÁNÓI KIÁLLÍTÁS FRANCIA CSOPORTJÁBÓL.

242.

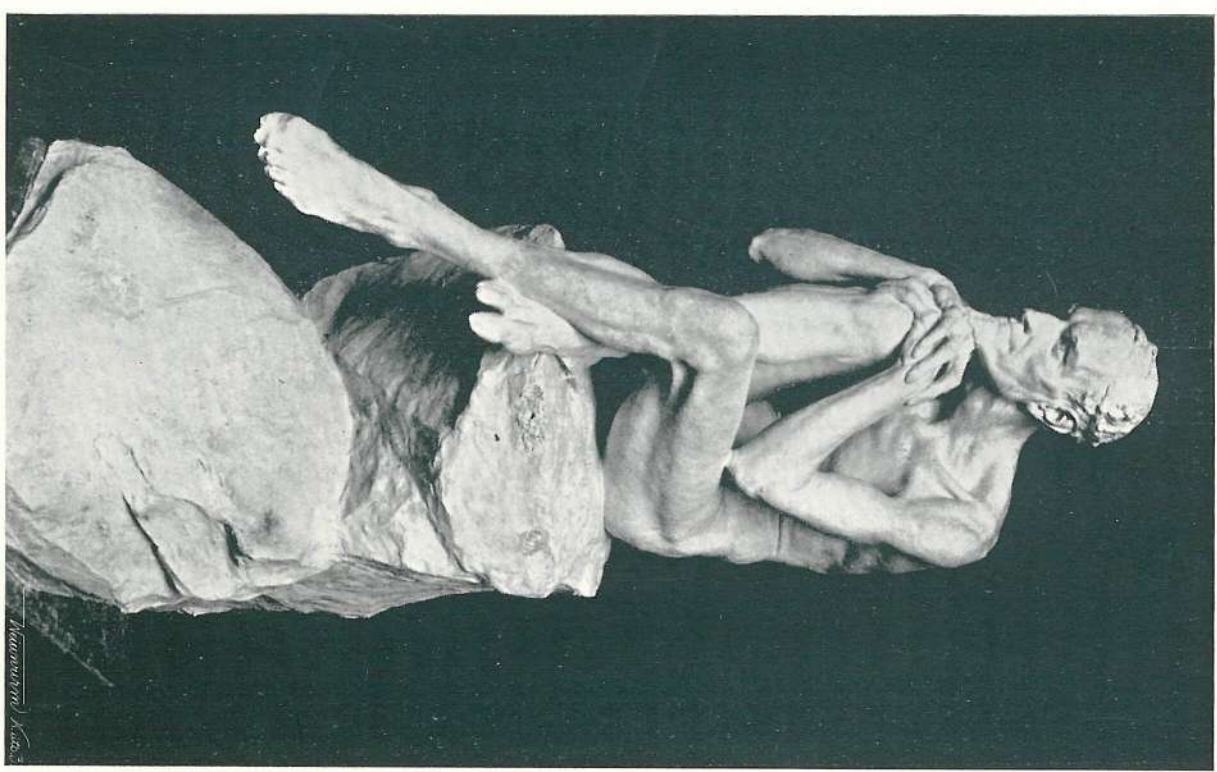

242. A CSÓK.
BARBEDIENNE TULAJDONA.

RODINTÓL.

A MILÁNÓI KIÁLLÍTÁS FRANCA CSOPORTJÁBÓL.

243.

243. MEPISTO.

ANTOKOLSKYTÓL.

ötvösműveknek, ékszereknek, könyvkötéseknek, hímzéseknek, csipkéknek kicsiny, de nagy gonddal összeválogatott kollekciója oly ritka művészi élvezetet nyújt a nézőnek, hogy csak nehezen válik meg e szép kiállítástól.

E csoport két fülkéjében szemelvényeket látunk a belga iparművészeti oktatásból: a brüsszeli Bischoffsheim-nőiipariskola és az ixelles-i ipariskola rajzait, tervezeteit és az e tervek nyomán készült kézimunkákat, csipkéket, börmunkákat stb. Egészséges, gyakorlati szellem jellemzi a tanítást.

A hollandus csoportot részben az antwerpeni iparművészeti társulat (Vereeniging voor Ambachts en Nigverheidskunst) rendezte, részben pedig a hágai „Oost en West“ nevű egyesület, amely a németalföldi kolóniák művészi iparának fejlesztésével foglalkozik. A csoport két tágas teremből áll, amelyben polcokon és vitrinákban a hollandus agyag-, üveg- és a különösen magas fejlettségű könyvkötő-ipar termékeit látjuk, néhány fülkében pedig a polgári viszonyokhoz mért egyszerű, izléses szobaberendezéseket.

A francia iparművészetnek kellene a felírás szerint (Arte decorativa francese) betöltenie a Piazza d'Armi-n levő kiállítás egyik legnagyobb épületét, a valóságban azonban e nagy csarnoknak csak elenyészően csekély részét foglalja el. Női- és férfiruhák, fehérneműek, cipők, kalapok és egyéb divatcikkek, fényképek, nyers bőrök, művirágok, nyomtatványok, órák, kések stb.-k töltik be az óriási csarnokot, ahol csak hosszas keresés után találjuk meg azt a néhány üvegszekrényből álló csoportot, melyet a francia szépművészeti minisztérium állítottatott össze a párisi Salonban szerepelt iparművészeti remekekéből. Itt aztán a legkiválóbb francia éremművészek, keramikusok, zománcoló művészek, kisplasztikusok, ötvösök (Charpentier, Chaplin, Carabin, Roche, Delaherche, Lachenal, Bigot, Déjean, Massier, Dufrene, Vernier, Lavasseur stb.) műveiből látunk szemelvényeket, melyekből a néző fogalmat alkothat magának a francia iparművészet magas fejlettségéről. Néhány kirakatszerű szekrényben szorul a világhírű francia ékszerészet; fájdalmasan nélkülözzük itt a

modern ékszerészet atyamesterét, Lalique-ot, csak utánpótlókat látjuk, élükön Fouquet-val. Az előkelő bronz-éditeurök közül csak Barbedienne csoportjában találunk igazán művészi alkotásokat Antokolski-tól, Rodintól. A bútorművészet jó részben még most is beéri a Lajosok és az Empire-korabeli bútorok hű utánpótlásával; igaz, ebben aztán tökéleteset produkálnak a franciák, különösen bámulatra méltók a gyönyörűen megmíntázott, gondosan cizellált aranyozott veretek. Sajnáljuk a nagy technikai tudást, mely utánpótlókban merül ki. Modern értelemben vett intérieur alig van egy-kettő, legjobb ezek között Dufrene hálószobája és L. Bigaux Cabinet d'amateur-je. Az üvegművészetet csak a nancy-i Daum testvérek képviselik, többretegű maratott és csiszolt csodás hatású üvegdisztárgyakkal. Az a kevés, amit a francia art décoratif-ből Milánóban láttunk, sem érvényesülhet kellően, mert elvész a sok közönséges kereskedelmi árucikk között. Mindenesetre megérdemelte volna ez a válogatott kis csoport, hogy megfelelő milieu-ben kerüljön bemutatásra. E tekintetben példát vehetnek a franciák a belgáktól és — a magyaroktól.

Angolország ezúttal is, épp úgy mint az 1902. évi torinói kiállításon, csak kicsiny, de választékos csoportot küldött. Ebben legtöbb helyet a világhírű Waring & Gillow bútorcégnek kitünően elkészített, egyszerű, igen izléses szobaberendezései foglalják el, melyek a tipikus, ámpirizáló angol bútorműveket mutatják. Ugyanez a cég egy tengeri hajónak elegánsan s igen célszerűen berendezett két fülkáját is állította ki.

Az angol agyagipart a manchesteri Pilkingtons Gile & Pottery C. és a smethwicki Ruskin-Pottery cégek képviselik, kitünő kemény anyagú, magas tűzű mázzal borított edényekkel. Különösen szépek a Sang de boeuf név alatt ismeretes mély vörös színű, vagy a vörös és a fehér máznak egymásba való olvasztása által létrejött véletlen színfoltokat feltüntető edények.

Egy londoni tapetagyár Walter Crane-nak a gyár részére készített újabb tervezeteinek hosszú sorozatát állította ki.

Dániát csupán a kopenhágai királyi porcellán képviseli, ismert, tompa kékes színű,

festett állatképekkel díszített és állatokat ábrázoló porcellánjaival.

Ausztriának tulajdonképpen nincs iparművészeti csoportja. Az osztrák pavillonban, mely a vasúti és mezőgazdasági csoportokat is magába foglalja, csak egy elegáns vasúti váróterem s hajlított fából készült néhány jelentéktelen szobaberendezés van. Egy csomó kosárbútor és egy bécsi üveggyárosnak kollekcója az egész, amit Ausztria iparművészete e kiállításra küldött. Az osztrák iparművészet ezúttal jóval szerényebb körben mozog, mint Turinban 1902-ben, amikor ez, teljesen berendezett 9—10 helyiségből álló villán kívül olcsóbb, kurrens iparművészeti cikkeinek külön bazárt épített. Utóbbiakat most az olasz csoportban élelmes olasz kereskedők árúsítják, persze olasz cégér alatt. Ezzel, úgy látszik, itt senki sem törődik.

Említést alig érdemelnek a svájci, japáni, kínai, persa és indus csoportok. Kevés kivétellel közönséges bazár-árú az, amit e csoportokban látunk. A csoportok külső rendezése is — tartalmuknak megfelelően — inkább vásárnak tünteti fel az iparművészeti csarnok e részét, mint iparművészeti kiállításnak.

Érdekesnek ígérkezik az orosz csoport; július havában azonban még nem készült el teljesen külön csarnoka. Erről jövő füzetünkben számolunk majd be.

Végére hagytam az óriási iparművészeti csarnok javarészt elfoglaló olasz csoportot, mely a szerencsétlen alaprajzi elrendezés miatt valóságos labirintussá lett a sok zegzúgos folyosó, terem, fülke stb.-től; eligazodni itt alig lehet.

Noha a párisi és torinói kiállításokhoz képest itt is némi haladást láthatunk, általában véve a kiforratlanság, kapkodás, a bizarr hatásokra való törekvés jellemzi ezt a csoportot. A kiállított tárgyak jó részénél még mindig a régi stílusoknak nagy technikai rutinnal, de annál kevesebb értelemmel és ízléssel való variálását látjuk. Míg a belgák, hollandusok, magyarok s mindenekfelett az angoloknál bizonyos higgadt egyszerűség, a szertelenségtől való tartózkodás konstatálható, az olaszok még mindig, a nálunk oly rövid életűnek bizonyult

Jugend-stílusnak észszerűtlen formáival és díszítőményeivel akarják modern voltukat kimutatni. Nagyon meglátszik az olasz iparművészetben a helyes irányításnak teljes hiánya. Iparművészeti iskolái fejletlenek, megfelelő tanerők — úgy látszik — nincsenek. Annyi bizonyos, hogy az olasz iparművészeti csoport anyagának nagy részét aligha fogadná el a M. Iparművészeti Társulat juryje a karácsonyi kiállításba, annyira nem üti meg az ízlés dolgában a mértéket.

Találunk e csoportban kosárbútor utánzatokat vasból és bádogból, fayence-vázákat óriási élethű virágcsokrokkal s az elmaradhatlan tálcákat tartó faragott szerezcseneket stb. stb. A kevés igazán jó munka, mint pl. Monti milánói építész úri szobája, a firenzei Cutler és Girard ebédlője s még néhány sikerültebb alkotás, úgyszólván elvész a sok banalítás között.

Valóságos oázisa a nemesebb művészetnek e csoportban a Rómában élő norvég szobrászművészek, Lerche-nek kollekcója, amely nemcsak nagy művészi tudásáról, eredetiségéről, hanem bámulatos sokoldalúságáról is ad bizonyítékot. Gyönyörű formájú és színezésű fayence-edények, tálak, fayence- és bronzszobrok, ékszerek, zománcmunkáknak igen gazdag sorozatát mutatja be a jeles művész, melyeknek minden darabja egy-egy unikum. A kiállítást látogató múzeumigazgatók sietnek is a kiválóbb példányokat lefoglalni.

Az olasz iparművészetnél előnyösebben mutatkozik be az olasz képzőművészet e kiállításán, bár itt is kívánatos lett volna a beküldött munkák szigorúbb rostálása; egyharmada a kiállított képeknek s szobroknak, ha elmarad, mindenesetre emelte volna a kiállítás színvonalát.

Külön pavillont építettek a korán elhunyt, kitérő olasz művész, Segantini, hátrahagyott munkáinak, melyeket egyik rokona, Grubici áruba bocsát. Ugyanitt látható Bistolfinak remek Segantini-síremléke: egy kötömbbe olvadó gyászoló génusz, a kötömb alján három remek, lehellétszerű relief, melyek a ravatalon fekvő művészt és kedves tájait és staffage-zsait ábrázolják.

Az olasz képzőművészeti csarnok* tekintélyes részét az építészet foglalja el. E csoport modern részéről valóban kevés megjegyezni valónk van, egyedül a II. Viktor Emánuel hatalmas emlékművét említhetjük meg és a Rómában felállítandó igazságügyi palotának tervét. Mindkét műnek gipszmodellje mellett még egész serege van kiállítva a különböző épületterveknek, de ezek között egyetlenegy kiváló dolgot sem találtunk. Sokkal érdekesebb ennek a kiállításnak az a része, amelyben Itália különféle műemlékeinek felvételei és restaurációivannak elhelyezve, melyeket nagyrészt az Uffici Regionali per la conservazione dei monumenti állítottatott ki. Ezek közül kitűnnek a páviai Certosa és kastély, a monzai dóm, a genuai Palazzo di S. Giorgio, a toskánai Palazzo Pretorio és a florenci Chiesa della Trinità restaurálási tervei. A velencei műemlékek restaurálási tervei külön termet kaptak a kiállítás e csoportjában. Könnyű áttekintést nyújt egy falí térkép azokról a nagy munkákról, melyeket az olasz kormány — végrevalahára — végeztetett Velencében, azóta, hogy a Szt Márk-templom harangtornya bedűlt. 1902 óta valóban gigászi munkát végeztek az olasz építőművészek és mérnökök Velence műemlékeinek megmentésénél. A sok tervek egyik legérdekesebbike az, amely a Campanile újjáépítését mutatja be és annak igen komplikált alapozási munkálatait. Érdekesek továbbá azok a támasztóművek, melyeket a Szt Márk-templom boltozatainak javításánál használtak, Sansovino Bibliotheca restaurációjának tervei

* A milánói kiállításon a képzőművészeti csoport csakis nemzeti. Ebben tehát az idegen nemzetek nem szerepelnek.

stb. Itt látható Giacomo Matzellinek gyönyörű famodellje, mely a milánói dóm jelenlegi állapotát tünteti fel a legapróbb részletéig. Ugyanitt vannak kiállítva a dóm restaurálására vonatkozó pályatervek.

Az előzőkben hű, bár csak vázlatos képét igyekeztem adni a milánói kiállításon látható iparművészetnek. Sajnos, hogy a ma már vezető szerephez jutott német iparművészet az egyidőben rendezett drezdai, nürnbergi és kölni kiállítások miatt e kiállításról egészen elmaradt; hiányzanak még Amerika, a svédek és norvégek, és finnek eredeti, jellegzetes iparművészetükkel; nagyon csonka képet adnak művészi iparukról ez alkalommal az osztrákok, angolok. A kultúr-nemzetek összességének iparművészetét eszerint e kiállításon nem tanulmányozhatjuk úgy, mint azt 1900-ban Párisban s jórésztben Torinóban is 1902-ben megtehettük. De a hézagok ellenére is, sok megszívlelni való tanulságot vonhatunk le e kiállításról. Nevezetesen azt, hogy ha nemzetközi kiállításon részt veszünk, csakis kellő előkészítéssel és hozzáértők vezetésével vonuljunk a nemzetközi küzdőterre. Vagy maradjunk otthon. Az előkészítésre és megfelelő keretnek megalkotására fordított idő- és pénz-áldozat busásan meghozza a maga kamatját. Erkölcsi sikerben és anyagiakban egyaránt. Örvendjünk, hogy Magyarország mostani szereplése minden tekintetben mintaszerű. Jó, kellően megválogatott, elegendő mennyiségű anyagot küldtünk a kiállításra s azt oly művészi keretben mutatjuk ott be, mely méltó egy nagy nemzetközi kiállításához. Szóval, ma már bizonyos, hogy a milánói kiállítás egy friss, üde levéllel szaporítja a magyar iparművészet babékoszorúját.

